

Хулафои Рошидин

[Тоҷикӣ – Tajiki – طاجيکيۃ]

Одили Шиддӣ
Аҳмади Мазид

Мутарҷим: Мисбоҳиддини Ҳомид

2013 - 1434

IslamHouse.com

الخلفاء الراشدين

«باللغة الطاجيكية»

عادل الشدي

أحمد المزيد

ترجمة: مصباح الدين حاميد

2013 - 1434

IslamHouse.com

Одили Шиддӣ, Аҳмади Мазид

Хулафои рошидин

Душанбе

"Паёми ошно" -2012

ББК 86,38+87,717

О-29

Номи китоб: Хулафои рошидин

Муаллиф: Одили Шиддӣ, Аҳмади Мазид

Мутарҷим: Мисбоҳиддини Ҳомид

Мухаррир: Саидахмади Қаландар

Ҷои чоп: ҶММ "Паёми ошно"

Соли нашр 2007

«Агар ман касеро халили худ мегирифтам пас

Абубакрро мегирифтам»

Абубакри Сиддиқ

(р)

Пешгуфтор

Ба номи Худованди бахшандаи меҳрубон

Ҳамду сано Худованди бузургро ва салавоту салом бар беҳтарини паёмбарон Муҳаммад (с) ва аҳли байту асҳобаш.

Сухани мо дар атрофи шахсест, ки офтоб ба касе беҳтар аз ӯ баъди паёмбарон натобида буд.

Ин шахс ҳамон шахсест, ки вақте ки имони ӯро ва имони тамоми умматро дар тарозу гузоштанд, имони ӯ бар имони тамоми уммат вазнин (ғолиб) омад.

Ин шахс ҳамон шахсест, ки чун тамоми молашро дар роҳи Худо хайр кард, аз ӯ пурсиданд, ки оё барои аҳли оилаат чизе боқӣ мондаӣ? Дар ҷавоб гуфт: **«Барои аҳли оилаам Худову паёмбарашро мондам».**

Ин шахс Абубақри Сиддиқ (р) мебошад.

Номи ӯ Абдуллоҳ ибни Усмон ибни Омири Қурайшии Тайимӣ мебошад.

Ӯ як марди бисёр кариму шучоъу соҳиби фикри расо буд. Дар қабилаи Қурайш шахси бузургу бообрӯ ва ба ҳама маҳбубу аз насабҳо ва аҳволу таърихи Араб бохабар буд. Ва мардум бо Абубакри Сиддиқ барои соҳиби ақл ва илму эҳсон будани он ҳазрат дӯстӣ ва муомилаи нек мекарданд. Бинобар ин ягон маротиба Қурайшиҳо ҳазрати Абубакрро ҳатто дар замони ҷоҳилият, бо ягон айбе ё нуқсоне айбдор накарда буданд ва ин хусусият дар дигар касе ғайри Абубакр ёфт намешуд.

Ибни Ҷавзӣ мегӯяд: «**Бидон ки халил будани Абубакр (р) аз парҳезгорӣ ва тавозӯъу зоҳидиву тарси зиёдаш аз Худованд маълум буд, вақте, ки ӯ халифа шуд, субҳи ҳамон рӯз ба сӯи бозор барои кор кардану пайдо кардани ризку рӯзиаш рафт.**

Пеш аз халифа шуданаш гӯсфандони мардуми маҳалларо барояшон мечӯшид, вақте ки халифа шуд, духтараке аз он маҳалла гуфт: «Акнун кӣ гӯсфандони моро мечӯшида бошад?! Ҳазрати Абубақр (р) гуфт: «Бале, ин ман ҳастам, ки гӯсфандони шуморо бароятон мечӯшам ва аз Худованд умедворам, ки дар он чи ки ман дохил шудам (роҳбарии мардум) тағйирам надиҳад».

Ва тамоми саҳобагон ба фазлу бузургии ӯ эътироф доштанд.

Чавонмардӣ ва соҳиби фазл будани

Абубакр (р)

Ҳазрати Абубакри Сиддиқ (р) чавонмарди соҳиби ақли расову нишонрасе буд, ҳатто дар замони ҷоҳилият (пеш аз ислом) арақ наменӯшид, ба хотирин ки шояд ақлашро аз даст диҳаду кори баде анҷом диҳад.

Ибни Чавзӣ мегӯяд: «Бидон, ки Абубакр (р) ҳам дар замони ҷоҳилият марди боэҳтирому бофазилат буд ва ҳам дар Ислому».

Аввалин марди мусалмон

Вақте, ки Худованди бузург ҳазрати Муҳаммадро паёмбар гардонид ва барои расонидани дини ислом *ӯро амр кард*, ҳазрати Абубақр аввалин шуда ба қабул кардани дини муқаддаси ислом шитоб кард ва ба ин дин имон овард. Ва барои қабул кардани дини ислом шакку шубҳае накард, балки муддате ҳам фикр накард, ки оё ин дини навро қабул кунам ё не. Ва бе ягон пурсише аз паёмбар (с) дар бораи ин дин, аввалин шуда номи мусулмониро аз худ кард.

Барои ҳамин тамоми уммати ислом *ӯро "Сиддиқ"* мегӯянд ва маънои "Сиддиқ", яъне ростгӯейтарини ростгӯйҳо.

Ислом овардани ҳазрати Абубақр (р) ба ислому мусулмонон манфиатҳои зиёде бахшид. Чунон, ки ислому мусулмонон аз ҳазрати Абубақр (р) фоидаву манфиат диданд, аз дигарҳо чунин манфиатро надида буданд, чунки ба сабаби ислом овардани

ҳазрати Абубакр (р) бисёре аз бузургон ва саҳобагони машхур ислом оварданд. Мисли ҳазрати Усмон (р), Абдурахмон ибни Авф (р), Саъд ибни Аббиваққос (р), Зубайр ибни Аввом (р) ва Талха ибни Убайдуллох (р). Хулоса, ҳамаи ин бузургони саҳоба ва дигарон аз дасти ҳазрати Абубакр (р) муслмон шуданд.

Вакте, ки ҳазрати Абубакр (р) муслмон шуд, чиҳил ҳазор дирҳам дошт, ҳамаи онҳоро дар роҳи Худо хайр кард.

Ва бисёре аз ғуломони заиферо, ки ба сабаби муслмон шуданашон азобу шиканча медиданд, мисли ҳазрати Билол (р), ҳазрати Абубакр (р) аз пулу моли худаш харида озод кард.

Паёмбар (с)-ро ҳама вақт ҳамроҳӣ мекард: дар Макка ҳамроҳи ӯ буд, дар ғор ҳамроҳаш буд, дар ҳичраташ ба сӯи Мадинаи мунаввара ҳамроҳаш буд, дар худи Мадина низ ҳамроҳаш буд, инчунин дар ҳама ҷангҳое, ки миёни муслмонону мушрикони шуда буд,

мисли чанги Бадр, Уҳуд ва Хандақу Фатҳ, Хунайну Табук ва ба сабаби он меҳру муҳаббати зиёде, ки ба паёмбар (с) дошт, тамоми кӯшишҳояшро сарф мекард, ки аз ӯ лаҳзае ҳам ҷудо набошад.

Фазилатҳои ҳазрати Абубакр (р)

Дар фазилату бузургии ҳазрати Абубакр (р) оятҳо ва ҳадисҳои зиёде ворид шудааст.

Аз ҷумлаи оятҳои Қуръонӣ дар фазилати Абубакр (р) ин оятҳо мебошанд.

Худованд мефармояд:

﴿ وَسَيُجَنَّبُهَا الْأَتْقَى ﴿٧﴾ الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّى ﴿٨﴾ وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزَى ﴿٩﴾

إِلَّا أَنْبَغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلَى ﴿١٠﴾ وَلَسَوْفَ يَرْضَى ﴿١١﴾ [الليل: ١٧ - ٢١]

«Ва дур хоҳад шуд аз ин оташ парҳезгортарини мардум. Он ки медиҳад моли худро дар роҳи хайр то ки нафсаш пок гардад. Нест ҳеч касро назди ӯ неъмате, ки подош дода шавад. Лекин медиҳад моли худро танҳо барои ба даст овардани хушнудии Парвардигори худ. Албатта ин парҳезгор аз мукофоти Худованд, ки ҷаннат аст хушнуд хоҳад шуд».

(Сураи Лайл, ояти 17 - 21)

Ибни Ҷавзӣ меғӯяд: «Иҷмоъи тамоми уламо бар ин аст, ки ин оятҳо дар шаъни ҳазрати Абубакр (р) нозил шудаанд. Худованд дар ин оятҳо ошкоро хабар медиҳад, ки ҳазрати Абубакр (р) ботақвотарини уммат аст ва чунон ки Худованд хабар медиҳад, мукаррамтарин инсон дар назди Худованд ботақвотарин инсон аст, чунон, ки Худованд мефармояд:

﴿إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَىٰكُمْ﴾ [الحجرات: 13]

«Албатта гиromитарини (мукаррамтарини) шумо назди Худо парҳезгортарини (ботақвотарини) шумост».

(Сураи Хучурот, ояти 13)

Ва ин оят далолат бар ин мекунад, ки ҳазрати Абубакр (р) баъди паёмбар (с) беҳтарини уммат ба ҳисоб меравад.

Худованд мефармояд:

﴿ثَانِي اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْعَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ

سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَّمْ تَرَوْهَا ﴿٤٠﴾ [التوبة: ٤٠]

«Дуввумини ин ду кас, он гоҳ ки ин ду кас дар ғор буданд (Паёмбару Абубакр) он гоҳ (паёмбар) мегуфт: «Ба соҳибаш (яъне Абубакр) ғам махӯр, Худо бо мост, пас Худованд оромие бар паёмбараш нозил карду онҳоро бо лашкарҳое қуввату нусрат дод, ки бо чашмашон надиданд (яъне бо малоикаҳо)».

(Сураи Тавба, ояти 40)

Бо иттифоқи тамоми мусулмонон мурод аз (соҳиб) дар ин оят ҳазрати Абубакр (р) аст.

Дар ояти дигар Худованд мефармояд:

﴿وَالَّذِي جَاءَ بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ ۖ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿٣٣﴾ [الزمر: ٣٣]

«Он касе, ки (яъне Муҳаммад) овард дини ростро (яъне ҳақро) ва тасдиқ кард (яъне бе ягон шаку

шубҳа) **онро (яъне Абубакр) пас инҳо ҳастанд аз аҳди тақво».**

(Сураи Зумар, ояти 33)

Имом Баззор ва ибни Асокир ривоят мекунанд, ки ҳазрати Алӣ (р) дар тафсири ин оят гуфт: мақсад аз:

﴿وَالَّذِي جَاءَ بِالصِّدْقِ﴾ [الزمر: ٣٣]

«Оне, ки сидқу ростиро овард» Муҳаммад (с) аст.

Ва мақсад аз:

﴿وَصَدَّقَ بِهِ﴾ [الزمر: ٣٣]

«ӯро тасдиқ кард» ва росташ шумурд ва қабулаш кард, Абубакр аст.

Баъзе ҳадисҳое, ки дар фазилати ҳазрати

Абубакр (р) ворид шудаанд

Ҳадиси аввал:

عن عمرو بن العاص رضي الله عنه أنه سأل النبي صلى الله عليه وسلم فقال: أي

الناس أحب إليك؟ قال: "عائشة" فقلت من الرجال؟ فقال: "أبوها".

Аз Амр ибни Ёос (р) ривоят шудааст, ки аз паёмбар (с) пурсид: «Эй Расули Худо, дӯстдоштатарини мардум дар назди шумо кист?» паёмбар (с) гуфт: «Оиша».

Пурсида шуд: «Аз мардҳо чӣ?» паёмбар (с) гуфт: «Падараш (яъне Абубакр (р))».

(Муттафақун алайҳ, 3/1339)

Ҳадиси дувум:

عن محمد ابن الحنفية قال: قلت لأبي- يعني علي رضي الله عنه- أي الناس خير بعد رسول الله صلى الله عليه وسلم؟ قال: أبو بكر، قلت: ثم من؟ قال ثم عمر، وخشيت أن يقول عثمان، قلت ثم أنت؟ قال ما أنا إلا رجل من المسلمين.

Аз Муҳаммад ибни Ҳанафия ривоят шудааст, ки гуфт: «Аз падарам (ҳазрати Алӣ) пурсидам, ки беҳтарини мардум баъд аз паёмбар (саллалоҳу алайҳи ва саллам) кист? Дар ҷавоб гуфт: «Абубакр». Гуфтам: «Сипас кист?» Гуфт: «Умар».

Сипас фикр кардам, ки агар боз пурсам шояд
Усмон мегуяд, ба ӯ гуфтам: «Сипас шумо ҳастед?»
Дар ҷавоб гуфт: «Ман ҷуз як марди мусалмон касе
нестам».

(Ривояти Бухорӣ 3\1342)

Ҳадиси сеюм:

عن أبي سعيد الخدري رضي الله عنه قال أن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "إن من
أمن الناس علي في صحبته وماله أبا بكر ولو كنت متخذا خليلا لا اتخذت أبا بكر
خليلا، ولكن أخوة الإسلام ومودته لا يبقي في المسجد باب إلا سد إلا باب أبي
بكر.

Аз Абусаъиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки паёмбар (с)
гуфт: «Дилпуртарин ва бовариноктарин инсон
дар сӯҳбату молаш барои ман Абубакр аст. Агар
ман касеро халили худ мехондам, пас Абубакрро
мехондам, лекин дар ислом бародариву меҳрубо-
нӣ аст.

Дар масҷид, ягон дар намонда ҳамаи дарҳо баста шаванд, магар дари Абубакр, баста нашавад».

(Муттафақун алайҳ 3\1337)

Мақсад аз ин сухани паёмбар (с) ин буд, ки дар он вақт баъзе аз саҳобаҳое, ки ҳамсои масҷид буданд аз хонаҳояшон ба дохили масҷид дар кушода буданд, паёмбар (с) амр кард, ки ҳамаи дарҳо баста шаванд, магар дари Абубакр ба хогири манзилату баланд мартабагии ҳазрати Абубакр (р) дар назди паёмбар (с).

Аммо мақсад аз Халил: «Яъне маҳбубтарин шахсе, ки ба ӯ касеро дар муҳаббат наздик ва баробар карда намешавад».

Ҳадиси чаҳорум:

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "ما لأحد عندنا يد إلا وقد كافأناه بها، ما خلا أبا بكر، فإن له عندنا يدا يكافئه الله بها يوم القيامة،

وما نفعني مال أحد قط ما نفعني مال أبي بكر، ولو كنت متخذا خليلا لا اتخذت أبا بكر خليلا، إلا وأن صاحبكم خليل الله".

Аз Абухурайра (р) ривоят аст, ки паёмбар (с) гуфт: «Касе набуд, ки ба мо хубӣ накарда бошад хубияшро нагардонда бошем, магар Абубакр. Абубакр ба мо хубиҳое кардааст, ки Худованд онҳоро рӯзи қиёмат хоҳад гардонд, моли касе ба ман фоида нарасонд, чунон ки моли Абубакр ба ман фоида расонд, агар ман касеро халил мегирифтам, бешак Абубакрро халил мегирифтам, магар ин ки соҳиби шумо халили Худост».

(Ривояти Гирмизӣ)

Ҳадиси панҷум:

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: "من أنفق زوجين في سبيل الله دعي من أبواب الجنة: يا عبدالله هذا خير لك فمن كان من أهل الصلاة دعي من باب الصلاة، ومن كان من أهل الجهاد دعي من باب الجهاد، ومن

كان من أهل الصيام دعي من باب الريان، ومن كان من أهل الصدقة دعي من باب الصدقة.

فقال أبو بكر: وهل يدعى أحد من تلك الأبواب كلها يا رسول الله؟ قال: نعم وأرجو أن تكون منهم".

Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки паёмбар (с) гуфт: «Касе, ки дар роҳи Худо ду ҷуфтеро садақа кунад аз дарҳои чаннат хонда мешавад, ки эй бандаи Худо ин беҳтар аст барои ту. Касе, ки аз аҳли намоз бошад, аз дарвозаи намоз хонда мешавад. Ва касе, ки аз аҳли ҷиҳод бошад, аз дарвозаи ҷиҳод хонда мешавад. Ва касе, ки аз аҳли рӯзадорон бошад, аз дарвозаи Раён, ки махсус барои рӯзадорон аст, хонда мешавад. Ва касе, ки аз аҳли садақа бошад, аз дарвозаи садақа хонда мешавад». Ҳазрати Абубакр (р), ки дар ин маҷлис ҳузур дошт, аз Паёмбар (с) пурсид: «Эй Расули Худо, оё шахсе ҳаст, ки аз ҳамаи ин дарвозаҳо

хонда шавад?» Паёмбар (с) гуфт: «Бале ва ман умед дорам, ки ту, эй Абубакр, аз онҳо бошӣ».

(Муттафақун алайҳ, 3\1340)

Ҳадиси шашум:

عن أبي بكر الصديق رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال له وهما في الغار: "يا أبا بكر ما ظنك باثنين الله ثالثهما".

Аз ҳазрати Абубакр (р) ривоят шудааст, ки вақте, ки ӯ ҳамроҳи паёмбар (с) дар Ғор буд, паёмбар (с) ба ӯ гуфт: «Эй Абубакр, ту чӣ фикр дорӣ, нисбат ба ду шахсе, ки Худованд сеюмини онҳо бошад».

(Муттафақун алайҳ, 4\1854)

Ҳадиси ҳафтум:

عن أنس -رضى الله عنه- عن النبي -صلى الله عليه وسلم- "أرحم أمتي بأمتي أبو بكر....."

Аз Анас (р) ривоят аст, ки паёмбар (с) гуфт: «Бораҳм-тарини умматам бар умматам Абубакр аст»

(Ривояти имом Аҳмад ва Тирмизӣ)

Ҳадиси ҳаштум:

عن أنس بن مالك رضي الله عنه قال: صعد النبي صلى الله عليه وسلم وأبو بكر وعمر وعثمان أحدا، فرجف بهم فضربه النبي صلى الله عليه وسلم برجله و قال: "اثبت أحد، فإنما عليك نبي وصديق وشهيدان".

Аз Анас (р) ривоят аст, ки паёмбар (с) ва Абубакру Умару Усмон ба болои кӯҳи Уҳуд баромаданд, дар ин ҳол кӯҳи Уҳуд ба ларза даромад. Паёмбар (с) пояшро дар замин куфту гуфт: «Ором бош, эй Уҳуд, дар болои ту Паёмбару Сиддиқу ду шаҳид истодааст».

(Ривояти Бухорӣ, 3 \ 1344)

Ҳадиси нӯҳум:

عن أبي الدرداء - رضي الله عنه - قال: كنت جالسا عند النبي - صلى الله عليه وسلم - إذ أقبل أبو بكر فسلم وقال إني كان بيني وبين ابن الخطاب شيء فأسرعت إليه ثم ندمت فسألته أن يغفر لي فأبى علي فأقبلت إليك فقال: "يغفر الله لك يا أبا بكر، يغفر الله لك يا أبا بكر، يغفر الله لك يا أبا بكر". ثم إن عمر ندم فأتى منزل أبي بكر فسأل أثم أبو بكر فقالوا لا فأتى إلى النبي - صلى الله عليه وسلم - فسلم فجعل وجه

النبي صلى الله عليه وسلم يتمر حتى أشفق أبو بكر فجثا على ركبتيه فقال يا رسول الله والله أنا كنت أظلم، أنا كنت أظلم، فقال النبي صلى الله عليه وسلم إن الله بعثني إليكم فقلتم كذبت وقال أبو بكر صدقت . وواساني بنفسه وماله فهل أنتم تاركوا لي صاحبي؟ فهل أنتم تاركوا لي صاحبي؟ فما أؤذي أبوبكر بعدها.

Аз Абудардо (р) ривоят шудааст, ки дар назди паёмбар (с) нишаста будааст, ки Абубакр омада салом дода гуфтааст: «**Миёни ману Умар нофаҳмие шуд, ман пешдастӣ кардам, сипас пушаймон шудаму аз ӯ бахшиш пурсидам, вале манро набахшид. Инак, пеши шумо омадам**». Паёмбар (с) гуфт: «**Худо туро бибахшад эй Абубакр! Худо туро бибахшад эй Абубакр! Худо туро бибахшад, эй Абубакр! Яъне паёмбар (с) ин калимаро се бор такрор кард. Аз тарафи дигар Умар пушаймон шуду хост, ки аз Абубакр бахшиш пурсад, ба хонаи Абубакр рафту ӯро пайдо накард ва ӯ ҳам ба назди паёмбар (с) омад ва салом дод. Вақте, ки**

паёмбар (с) ўро дид дар рӯяш осори хашмгини пайдо шуд, то ба дараҷае, ки раҳми Абубакр ба Умар омад. Баъд аз он Умар (р) назди паёмбар (с) дузону нишасту гуфт «Эй Расули Худо, гуноҳ бештар аз ман буд, гуноҳ бештар аз ман буд» (мисли ин ки мегуянд, айби ман шуд, айби ман шуд). Сипас паёмбар (с) гуфт: «Вақте, ки Худо маро ба сӯи шумо фиристод, ба ман гуфтед, ки дурӯғгӯ ҳастӣ, аммо Абубакр гуфт, ки ростгӯ ҳастӣ ва маро бо ҷону молаш дастгирӣ кард». Оё мешавад, ки дӯстамро бароям воғузored, оё мешавад, ки дӯстамро бароям воғузored, аз он рӯз ва баъд Абубакр (р) мавриди азияти касе қарор нагирифт».

(Ривояти Бухорӣ, 3/1339)

Ҳадиси даҳум:

Аз имом Муслим ривоят аст, ки паёмбар (с) Абубакрро ба ду паёмбар монанд мекард, ба Иброҳим ва ба Исо.

(Ривояти Муслим)

Ҳадиси ёздаҳум:

Паёмбар (с) гуфт:

"أما إنك يا أبا بكر أول من يدخل الجنة من امتي"

«Бидон, эй Абубакр! Ту аввалин шахсе ҳастӣ, ки аз уммати ман ба ҷаннат мебарой!»

(Ривояти Абудовуд)

Огоҳӣ: Ибни Ҳаҷари Ҳайтамӣ дар китоби «Савоики муҳриқа» дар фазилати Абубакр (р) зиёда аз яксаду даҳ ҳадис зикр кардааст. Пас, оё дар ҳаққи Абубакр чизе гуфтан мумкин аст?.

Аввалин даъваткунанда

ба дини ислом

Ҳазрати Абубақр (р) аввалин шахсе буд, ки ба дини Ислом мардумро даъват кард. Аз дасти Абубақри Сиддиқ панҷ нафар аз даҳнафараи ваъдашудагон ба ҷаннат исломро қабул кардаанд. Онҳо Усмон ва Талха, Саъд ва Зубайру Абдурраҳмон ибни Авф (р) мебошанд. Худованд аз ҳамаи онҳо розӣ шавад.

Аввалин шахсе буд, ки паёмбар (с)-ро аз мушрикони ҷимоя кард ва аввалин шахсе буд, ки баъди паёмбар (с) дар роҳи даъват ба дини ислом азият дода шуд, то ин ки аз Макка ҳичрат карданд.

Ҳазрати Абубақр ҳамроҳи паёмбар (с), аз он рӯзе, ки паёмбар шуд, то рӯзи вафоташ ӯро ҳамроҳиву ҳамсӯҳбатӣ кард.

Аниси паёмбар (с) дар ғор буд ва ҳамсафари паёмбар (с) аз Макка ба Мадина буд ва кучое, ки паёмбар (с) мерафт, албатта, ӯ ҳамроҳаш буд ва ҳама вақт кӯшиш

мекард, ки дар ҳама корҳои хайр аввалин бошад ва тамоми дороияшро дар роҳи Худову нусрати дин сарф карда буд.

Паёмбар (с) дар шаъни Ў мегӯяд: **«Аз ягон мол, мисли моли Абубақр Ҷоиди надидам».**

Нафақаҳои Абубақри сиддиқ (р) барои таому либоси паёмбар (с) набуд ва ӯ эҳтиёҷ ба моли касе ҳам надошт, зеро ки Худованди бузург паёмбарашро намегузошт, ки ба моли мардум мӯҳтоҷ шавад. Аммо нафақаҳои Абубақр (р) бошад, барои нусрати дини муқаддаси Ислам буд. Ба мусалмонон нафақа ва хайрот мекард, ва дуртарин шахс аз миннати мардум буд.

Далелҳое, ки бар дуруст будани халифагии
ҳазрати Абубакр (р) далолат мекунанд
Ибни Чавзӣ мегӯяд: «Ҳазрати Абубакр ягона саҳо-
бае буд, ки дар ҳузури паёмбар (с) фатво меод ва
ҳукм мекард, ва паёмбар (с) Абубакрро дар ин
кораш иқрор мекард. Ва ин мартаба дар касе ғай-
ри Абубакр ёфт намешуд ва ягона шахсе буд, ки
ӯро паёмбар (с) дар намоз пеш дароварда буд».
Ва ҳадисҳое, ки далолат бар саҳиҳ будани хилофати
ҳазрати Абубакр (р) мекунанд, инҳо ҳастанд:

Ҳадиси якум:

عن جبير بن مطعم -رضي الله عنه- قال: أتت امرأة إلى النبي - صلى الله عليه وسلم - فأمرها أن ترجع إليه، فقالت: أ رأيت إن جئت ولم أجدك؟ كأنها تقول: الموت.
قال: إن لم تجديني، فأني أبا بكر.

Аз Ҷубайр ибни Мутъим (р) ривоят аст, ки гуфт:
«Зане назди паёмбари Худо (с) омад, паёмбар (с)

ба вай амр кард, ки боз ҳам ба наздаш биёяд, он зан гуфт: «Агар омадам ва шуморо надидам, гӯё маргро дар назар дошт. Паёмбари Худо (с) гуфт: «Агар омади манро наёфтӣ, назди Абубакр бирав».

(Муттафақун алайҳ, 3\1338)

Ин ҳадис бо сароҳат бар ҷонишини Абубакр (р) баъд аз паёмбар (с) далолат мекунад.

Ҳадиси дуҷум:

عن عائشة -رضي الله عنها- قالت: قال لي رسول الله صلى الله عليه وسلم في مرضه الذي مات فيه: ادعي لي أبك وأخاك حتى أكتب كتابا، فإني أخاف أن يتمنى متمن، ويقول قائل: أنا أولى وأبى الله والمؤمنون إلا أبا بكر.

Аз ҳазрати Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: «Паёмбар (с) дар вақти беморие, ки баъди ӯ аз дунё гузашта буд, ба ман гуфт: «Эй Оиша, падару бародаратро ба назди ман бихон, то ки ман чизе навишта

кунам, чунки ман метарсам, ки таманнокунандае пайдо шаваду таманно кунаду бигӯяд, ки ман авлотарам ва Худованду муъминон қабул надоранд магар Абубакрро».

(Муттафақун алайх, 4\1857)

Ҳадиси сеюм:

عن أبي موسى الأشعري -رضي الله عنه- قال: مرض النبي صلى الله عليه وسلم فاشتد مرضه فقال: "مروا أبا بكر فليصلي بالناس" قالت عائشة: يا رسول الله: إن أبا بكر رجل أسيف، إذا قام مقامك لم يستطع أن يصلي بالناس. فقال: "مروا أبا بكر فليصلي بالناس".

Аз Абумусои Ашъари (р) ривоят шудааст, ки гуфт: «Вақте, ки бемории паёмбар (с) шиддат гирифт, гуфт: "Абубакрро бигӯед, ки ба мардум имомати кунад, ҳазрати Оиша гуфт: «Эй Расули Худо! Абубакр мардест, дили нозук дорад, наметавонад ба ҷои шумо истода, намози мардумро бихонад». Паёмбар (с) дубора суханашро такрор карда гуфт:

«Абубакрро бигӯед, то намози мардумро бихонад».

(Муттафақун алайҳ)

Аз ин кори паёмбар (с) фаҳмида мешавад, ки агар Абубакр аз дигарон илми баланд ва лоиқи имоматиро намедошт, имоматиро ба Абубакр намесупорид. Ва дар ҳадиси ибни Замъа омадааст, ки паёмбар (с) мардумро амр кард, ки намозро барпо доранд. Дар ин ҳангом ҳазрати Абубакр (р), ки ғоиб буд, ҳазрати Умар (р) хост, ки намози мардумро бихонад. Паёмбар (с) гуфт: **«На, на, на, Худованду мусулмонон қабул надоранд магар Абубакрро».**

Дар ривояти ибни Асокир омадааст, ки ҳазрати Алӣ (р) гуфт: **«Паёмбар (с) Абубакр (р)-ро амр кард, ки намози мардумро бихонад ва ман шоҳиди ин ҳол будам, на ғоиб будам ва на мариз будам».**

Пас мо розӣ ҳастем барои дунёамон пешвоии касеро, ки паёмбар (с) барои динамон пешвоияш кард.

Инчунин паёмбар (с) соли аввале, ки ҳаҷ фарз шуд, Абубакр (р)-ро пешво карда, ба ҳаҷ фиристонд. Ибни Абдулҳалим раҳматуллоҳи алайҳ гуфт:

"و علم المناسك أدق ما في العبادات، وليس في مسائل العبادات أشكل منها، ولولا سعة علمه لم يستعمله"

«Илми ҳаҷу умра, аз нозуктарини ибодатҳо аст ва дар масоили ибодот ягон масъала мисли масоили ҳаҷ мушкилтар нест. Ва агар Абубакри Сиддиқ (р) илми баланд намедошт, паёмбар (с) ўро ба ҳаҷ пешво карда намефиристонд».

Ва дар намозу ҳаҷ паёмбар (с) ғайри Абубакр (р) касеро халифа нагузошта буд.

**Суханони саҳобаҳо ва аҳли байт ва уламо дар
фазилати ҳазрати Абубақр (р)**

Саҳобагони киром, ҳазрати Абубақрро бузург мешу-
моранд ва ӯро дӯст медошанд. Умар (р) вақте шу-
нид, ки касе Умарро аз Абубақр беҳтар мешуморад,
гуфт:

"والله لليلة من أبي بكر و يوم، خير من عمر و آل عمر"

**«Қасам ба номи Худо, ки як шабонарӯзи
Абубақр, беҳтар аст аз Умар ва оли Умар».**

Ҳазрати Умар (р) дар назди саҳобагон мегуфт:

"أبو بكر سيدنا و خيرنا و أحبنا إلى رسول الله"

**«Абубақр сайиди мост ва беҳтарини мост ва
маҳбубтарини мо дар назди Паёмбар аст».**

(Ривояти Бухорӣ)

Ва касе ин суханро инкор намекард.

Ибни Умар (р) гуфт:

"كنا زمن النبي لا نعدل بأبي بكر أحدا".

«Мо дар замони паёмбар (с) касеро ба Абубакр баробар намекардем».

(Ривояти Бухорӣ)

Аммо саҳобагон аз дӯст доштани зиёдашон Абубакрро, фарзандони худро бо номи Абубакр ном мегузоштанд. Ҳазрати Алӣ (р) яке аз фарзандонашонро Абубакр ном гузошт ва дигареро Умар.

Ҳазрати Алӣ (р) гуфт:

"لا يفضلني أحد على أبي بكر وعمر، إلا جلدته حد المفتري"

«Маро касе аз Абубакр ва Умар беҳтар намешуморад, магар ин ки ӯро ҳадди дуруғӯӣ мезанам, яъне агар касе маро аз Абубакру Умар беҳтар гӯяд, ӯро ба ҳадди дуруғӯӣ дурра мезанам».

(Ривояти Ибни Аби Осим)

Ҳазрати Умар (р) гуфт: **«Абубакр сайиди (сарвари) мост ҳамчуноне, ки сайиди моро озод кард, яъне Билол».**

(Ривояти Бухорӣ)

Инчунин гуфт: «Эй кош мӯйе дар сари синаи
Абубакр мебудам».

(Бо ихроҷи Мусаддад)

Ҳазрати Алӣ (р) гуфт: «Беҳтарини мардум баъди
паёмбар (с) Абубакру Умар ҳастанд, дӯстдори
ману бӯғзу кина бо Абубакру Умар дар дили
муъмин якҷоя намешавад».

(Ривояти Табаронӣ дар Авсат)

Яъне муъмин касе нест, ки маро дӯст бидораду
Абубакру Умарро бад бинад.

Абу Саъиди Худрӣ гуфт:

"كان أبو بكر أعلمنا"

«Абубакр олимтарини мо буд».

(Муттафақун алайҳ)

Дорулқутнӣ ривоятеро ихроҷ кардааст, ки дар он
имом Чаъфари Содӣ аз падараш Муҳаммад Боқир
ривоят мекунад, ки марде ба назди падараш
Зайналобиддин Алӣ ибни Ҳусейн омаду гуфт: «**Маро**

дар бораи Абубакр хабар бидеҳ». Зайналобиддин гуфт: «Меҳоҳӣ дар бораи Сиддиқ хабарат бидиҳам?» Мард гуфт: «Оё ту ўро Сиддиқ меномӣ?» Зайналобиддин гуфт: «Модарат дар мотамат нишинад, чӣ тавр ман ўро Сиддиқ нагӯям, ки паёмбар (с) ўро Сиддиқ ном гузоштааст. Муҳочирину ансор ўро Сиддиқ мегуфтанд, ҳар касе, ки ўро Сиддиқ намегӯяд, Худованд дар дунёву охираат ростгӯяш нашуморад, бирав Абубакру Умарро дӯст бидор».

Ибни Ҷавзӣ аз Зайд ибни Алӣ ривоят мекунад, ки гуфт: «Бидон, ба Худо қасам, ки безорӣ аз Шайхайн, (Абубакру Умар), безорӣ аз Алӣ аст, пас худат фикратро бикун».

Хусусиятҳои ҳазрати Абубакр (р)

Аз имом Шаъбӣ ривояте ҳаст, ки Худованд барои Абубакр (р) чаҳор хусусият додааст, ки ба каси дигаре чунин хусусиятҳоро намода буд:

Якум: ин ки ўро Сиддиқ ном гузошт, ин номро ба каси дигаре нагузошта буд.

Дуввум: ин ки ўро шарики паёмбараш дар Ғор гардонд.

قال: "أبو بكر صاحبي ومونسي في الغار"

Паёмбар (с) гуфт: «**Абубакр соҳибу анисам дар ғор буд**».

(Ривояти имом Аҳмад)

Паёмбар (с) ва Абубакр дар ғор ду шахсе буданд, ки сеюмини онҳо Худованди бузург буд. Вақте ки мушрикони дар ҷустуҷӯи онҳо буданду ба дари ғор наздик шуданд, Абубакр гуфт:

"يا رسول الله لو أن أحدهم نظر تحت قدميه لأبصرنا"

«Эй паёмбари Худо! Агар якеи аз онҳо ба зери қадамаш назар кунад моро мебинад».

Сипас Паёмбар гуфт:

"ما ظنك يا أبا بكر باثنين الله ثالثهما"

«Ту чӣ гумон дорӣ, эй Абубакр, ба он ду шахсе, ки сеюмини онҳо Оллоҳ таъоло аст».

(Ривояти Бухорӣ)

Ва ин фазилат хос ба Абубакр аст, ки касе аз саҳобаҳо ба ӯ шарик нестанд ва Паёмбар (с) дар ғор, вақте ки ғамгинии Абубакрро дид, гуфт:

"لا تخزن ان الله معنا"

«Ғамгин машав! Худованди бузург ҳамроҳи мост».

Ва дар он ҷо ғайри паёмбар (с) ва Абубакр касе набуд ва ногуфта намонад, ки ғамгинии ҳазрати Абубакр аз тарси ҷони худаш набуд, балки ӯ аз ин ғамгин буд, ки ба паёмбар (с) аз мушрикони ягон осебе нарасад.

Сеюм: ин ки ӯро рафиқи ҳичрати паёмбараш гардонд.

Чаҳорум: ин ки Паёмбар (с) дар ҳаёташ ӯро амр кард, ки пеш даромада, намози мардумро бихонад ва худаш ҳам аз пушти ӯ намоз хонд, дар ҳоле ки тамоми мусалмонон шоҳиди ин ҳол буданд.

Панҷум: ин ки дар ҳаёташ ягон маротиба арақ нанӯшида, дар ҳоле ки арақнӯшӣ пеш аз ислом, дар миёни мардуми Араб як одати маъмулӣ буд.

Шашум: ин ки дар ҳаёташ ягон бут ё санамеро ибодат накарда буд, агарчӣ бутпарастӣ дини аҷдоди он мардум буд ва аз забонаш ягон бор сухани дурӯғ шунида нашуда буд, балки ростгӯю ростқавл буд. Ин сифатҳо дар касе ғайри Абубакр (р) ёфт намешуд.

Имом Ҳоким аз имом Мусайяб низ ривоят мекунад, ки гуфт: **Абубакр (р) барои паёмбар (с) мисли вазир буд, дар ҳама корҳояш аз ӯ машварат мегирифт.**

Ва аввалин марди мусулмон баъди паёмбар (с) Абубакр (р) буд.

Ва аввалин шахсе, ки паёмбар (с)-ро дар ғор ҳамроҳи кард, Абубакр (р) буд.

Аввалин шахси ҳамсафари паёмбар (с) аз Макка ба Мадина буд.

Ва аввалин шахсе, ки дар рӯзи ҷанги Бадр дар Ёариш (Хайма) паёмбар (с)-ро ҳамроҳи кард, Абубакр (р) буд.

Ва аввалин шахсе, ки дар паҳлӯи паёмбар (с) ба хок супорида шуд, Абубакр (р) буд.

(Таърихи хулафо, аз имом Суюти, саҳ. 56)

Бузургтарин рӯйдодҳо дар замони хилофати

ҳазрати Абубакр (р)

- 1) Омода сохтани лашкари Усома (р).
- 2) Ҷанг бо муртадҳо ва манъкунандагони закот.
- 3) Ҷанг бо Мусайламаи каззоб (дурӯнгӯй).
- 4) Ҷамъи Қуръон.
- 5) Оғози фатҳи шаҳрҳои Шому Ироқ.

Аввалин корҳое, ки Абубакр (р) анҷом дода буд
Аввалин марде, ки мусалмон шуд ва мардумро ба
дини ислом даъват кард аз ҷумлаи касоне, ки ба
дасти ӯ мусалмон шуданд, Усмон ва Талха ва Саъд ва
Зубайру Абдурраҳмон ибни Авф, мебошанд, ки
Худованд аз ҳамаи онҳо розӣ бошад.

Аввалин шахсе, ки Қуръонро ҷамъ карда буд.

Аввалин шахсе, ки Қуръонро Мусҳаф ном гузошт,
бинобар ин ҳазрати Алӣ (р) мегуфт:

"أعظم الناس أجرا في المصحف أبوبكر"

**«Бузургтарин шахс аз рӯи аҷру савоб, дар ҷамъ
кардани мусҳаф, Абубакр ҳаст».**

(Ривояти Абуяъло дар Муснад)

Аввалин шахсе, ки байтулмолро ташкил дод (вазора-
ти молия).

Аввалин шахсе, ки Халифа номида шуд ва барои
мардум аз байтулмол ҳақ таъин кард.

Аввалин шахсе буд, ки дар ислом лақабаш гузоштанд, ўро лақоби Ёатик (озод) гузоштанд. Яъне халос ёфта аз оташи дўзах ва дар ривояти дигаре ба хотири ин ки ғуломонро меҳариду озод мекард.

(Таърихи хулафо, саҳ. 72 - 74)

Аввалин шахсе буд, ки баъди паёмбар (с) дар роҳи даъват ба дини ислом азият дода шуд, то ин ки аз Макка ҳичрат карданд.

Шуҷоъати Абубакр (р)

Аз Ӯурва ибни Зубайр ривоят аст, ки аз Абдуллоҳ ибни Амр ибни Ӯос аз бадтарин коре, ки ба паёмбар (с) карданд, пурсидам, дар ҷавоб гуфт: «**Вақте, ки паёмбар (с) намоз мехонд, дидам, ки Ӯақаба ибни Муъит омаду ридоашро (рӯймолашро) ба гардани паёмбар (с) андохту ӯро бошиддат аз ду тарафаш кашид, дар ин ҳангом Абубакр омаду ӯро бошиддат тела доду гуфт: «Оё мардеро, ки мегӯяд Парвардигорам Аллоҳ аст мекушед? Ӯ аз назди Парвардигоратон суханони ӯро бароятон овардааст».**

(Ривояти Бухорӣ)

Инчунин ҷангаш бо муртаддону манъкунандағони закот низ далолат бар шуҷоъати ӯ мекунад. Ҳазрати Абубакр (р) гуфта буд, ки ба Худо қасам, агар ресмони уштуре, ки ба паёмбар (с) закоташ меоданд, барои ман манъаш кунанд, барои ин ресмон ман ба онҳо мечангам.

Парҳезгорӣ ва канорагирии Абубакр (р)

аз лаззатҳои дунё ба хотири охират

Имом Табарони дар Муснадаш аз ҳазрати Ҳасан ибни Алӣ (р) ривоят мекунад, ки вақте ки Абубакр (р) бемор шуд, ба Оиша (р) гуфт: «Духтарам, уштуре, ки аз ӯ шир менӯшидем ва тағорае, ки дар он либосшӯӣ мекардем ва чомаеро, ки ӯро менӯшидем, мо аз онҳо дар ҳоле ғоида мекордем, ки зимоми роҳбарии мусулмонон дар дасти мо буд. Вақте ки ман аз дунё гузаштам, ҳамаи онҳоро ба Умар бисупор».

Вақте, ки Абубакр аз дунё гузашт, ҳазрати Оиша, модари муъминон, ҳамаи онҳоро ба Умар (р) равон кард. Умар (р) вақте онҳоро дид, гуфт: «Бешак, ки ояндагони баъд аз худатро хаста кардӣ». Яъне, ин парҳезгориву хоксорие, ки ту доштӣ, эй Абубакр, ояндагон тоқати чунин парҳезгориву хоксориро надоранд.

Хоксории Абубакр (р)

Ибни Асокир аз Абу Солеҳи Ғаффорӣ ривоят мекунад, ки Умар ибни Хаттоб (р) пиразани нобиноеро, ки дар атрофи Мадина зиндаги мекард, доимо хабар мегирифт ба ӯ об медоду эҳтиёҷоти ӯро бароварда месохт.

Бисёри вақтҳое мешуд, ки меомад, лекин медид, ки пеш аз ӯ касе омада, эҳтиёҷоти ин пиразанро баровардаасту дигар пиразан ба ӯ эҳтиёҷе надорад. Умар (р) ҳайрон шуду қасд кард, то бидонад, ки кист ғайри ӯ ин корро мекунад. Вақте ки поида нишаст, дид ки Абубакр (р) аст, ки пиразанро кумак мекунаду ҳоҷатҳои ӯро бароварда месозад, вақте, ки Умар (р) ин ҳодисаро дид гуфт: **«Кист, ки ба ғайр аз ту ин корро бикунад, эй Абубакр».**

Ин кор дар замоне буд, ки Абубакр (р) халифа буд.

Баландҳиммати Абубакр (р)

Аз Абухурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбар (с) гуфт:
«Қадоме аз шумо имрӯз рӯзадор аст?»

Абубакр (р) гуфт: «Ман».

Боз пурсид: «Қадоме аз шумо имрӯз дар ҷанозае
иштирок кардааст?»

Абубакр (р) гуфт: «Ман».

Боз пурсид: «Қадоме аз шумо имрӯз мискинеро
таъом додааст?»

Абубакр (р) гуфт: «Ман».

Боз пурсид: «Қадоме аз шумо имрӯз маризеро
хабар гирифтааст?»

Абубакр (р) гуфт: «Ман».

Паёмбар (с) гуфт: «Ҳар касе, ки ҳамаи ин амалҳоро
ба ҷо биёрад, бешубҳа дохили ҷаннат мешавад».

(Ривояти Муслим)

Садақаҳои Абубақр (р)

дар роҳи Худо

Аз Умар ибни Хаттоб (р) ривоят аст, ки гуфт: «Паёмбарӣ Худо (с) моро амр кард, ки дар роҳи Худо садақа кунем ва ин амри паёмбарӣ Худо (с) ба ҳолате рост омад, ки ман хеле моли бисёр доштам ва бо худам гуфтам, ки агарчи дар ягон қорӣ хайр аз Абубақр пеш набудам, акнун имрӯз аз ӯ пеш хоҳам шуд, сипас нисфи тамоми молҳоямро ба назди паёмбар (с) овардам. Паёмбар (с) ба ман гуфт: «Оё ба аҳли оилаат чизе боқӣ мондӣ?» Гуфтам: «Бале, нисфи молашро хайр кардаму нисфаширо ба онҳо боқӣ мондам». Сипас Абубақр омаду тамоми пулу молашро дар назди паёмбар (с) гузошт. Паёмбар (с) ба ӯ гуфт: «Оё барои аҳли оилаат чизе боқӣ мондӣ?» Гуфт: «Бале, Худову Расулашро ба онҳо боқӣ мондам, (яъне онҳоро ба Худо супоридам)». Ҳазрати Умар вақте

ин ҳодисаро дид, гуфт: «Қасам ба Худо, ки аз
Абубакр ба ягон амал пеш гузашта намешавад».

(Ривояти Абудовуд ва Тирмизӣ ва гуфтааст, ки ин
ҳадис ҳасану саҳиҳ аст)

Хотима

Дар охир чанд сухане барои онҳое, ки бо Абубакр (р)
буғзу кинаварзи мекунанд.

Бигӯед!

Кӣ буд, ки муҳочирину ансор дар байъаташ иҷмоъ
(иттифоқ) карданд?

Кӣ буд, ки паёмбар (с)-ро аз ҷавонияш то охири
умраш дӯстӣ карду ҳамеша ҳамроҳаш буд?

Кӣ буд, ки аввалин шуда, бе ягон шаку тардид
даъвати паёмбар (с)-ро қабул карду ислом овард?

Кӣ буд, ки дар ҳаёти паёмбар (с) фатво медоду
паёмбар (с) инкораш намекард?

Кӣ буд, ки аввалин бор бо паёмбар (с) намоз хонд?

Кӣ буд, ки бар паёмбар (с) намоз (ҷаноза) хонд?

Кӣ буд, ки ҳатто баъди вафоташ дар паҳлӯи паёмбар
(с) ба хок супурда шуд?

Пас, ҳаққи ӯро бидонед, ҳаққи ӯро поймол накунад.

Ба Худо қасам, ки дӯстдории мо нисбати Абубакр (р)

ба хоџири ҳавову ҳавасамон нест, балки мо фақат пайравии сухани Алӣ (р)-ро мекунем бас.

Чунон ки ҳазрати Алӣ (р) гуфта буд: **вақте ки паёмбар (с) Абубакр (р)-ро барои динамон ихтиёр карду дар намозамон ӯро имом кард, пас чаро мо ӯро барои дунёамон ихтиёр накунем, (яъне, ба халифагӣ байъаташ накунем).**

Фатво

Ҳасани Басриро пурсиданд, ки оё муҳаббати Абубакру Умар суннат аст?

Ҳасани Басрӣ гуфт: **«На, балки фарз аст».**

Вафоти

Абубакри Сиддиқ (р)

Ҳазрати Абубакр (р) дар сини 63-солағӣ, дар синни вафоти паёмбар (с) вафот кард. Ва дар ҳучраи Оиша ҳамроҳи паёмбар (с) ба хок супурда шуд.

(Ривояти Ибни Саъд)

Худованд аз Абубакр розӣ бод!

Парвардигоро, мо шаҳодат медиҳем, ки ҳазрати Абубакрро ва инчунин ҳамаи халифаҳои рошидин ва тамоми саҳобагонро дӯст медорем. Парвардигоро, аз ҳамаи онҳо розӣ бош!

Салавоту дуруд бар набии мо ва олу асҳобаш.

«Худованд ҳақро дар дилу забони Умар
гузоштааст»

Умар ибни Хаттоб

(р)

Пешгуфтор

Ба номи Худованди бахшандаи меҳрубон

Ҳамду сано Худованди бузургро ва салавоту салом бар беҳтарини паёмбарон Муҳаммад (с) ва аҳли байту асҳобаш.

Беҳтарини саҳобогон, яъне беҳтарини фарзандони Одам, баъди паёмбарону баъди Абубақр ва маҳбубтарини саҳобаҳо ба паёмбар (с) баъди Абубақр.

Ин мард касест, ки ҳама вақт дар баробари гирифтани номаш, лақаби шучоъу ҳақпарасту одил ҳамроҳ карда мешавад. Ҳар кучо, ки номи ӯ гирифта мешавад, ҳар сифати хубе, ки дар баробарии номаш ҳамроҳ карда мешуд, мувофиқ меомад. Мисли парҳезгор, зоҳид, хоксор ва бисёр гириякунанда аз тарси Худо, инчунин бисёр донову бофаросат ва дурандеш, душмани ҳавову ҳавас буд, ҳамаи ин сифатҳое буданд, ки номи ин шахс онҳоро дар бар мегирад.

Ин мард Умари Форук (р) мебошад

Ў аз қабилаи Қурайши Адавӣ мебошад. Паёмбар (с) ба ӯ кунияи Абуҳафсро гузошта буд.

Ибни Чавзӣ мегӯяд: «**Бидонед, ки Умар (р) ҳам дар замони ҷоҳилият (пеш аз ислом) марди боэҳтирому бузург буд ва ҳам дар ислом».**

(Табсира 1\415)

Ибни Касир мегӯяд: «Умар (р) бисёр як марди хоксору парҳезгоре буд, зиндагии оддитарин дошт, таъомҳояш низ аз ҳама таъомҳои одди буданд, таъомҳои меҳурд, ки шояд камбағалон тоқати зиндагиро бо чунин таъомҳо надоштанд, инчунин ягон либосаш низ бе порги набуд.

Бо ҳамаи он бузургиву азимҷӯса буданаш, сатилҳои обу таъомро барои мардуми камбағал дар сари китф ё сари пушташ мекарду мерафт.

Ба сабаби он ки, чизе надошт болои хар ё уштур бимонаду савор шавад, ба онҳо пушти луч савор мешуд.

Дар лабони \bar{u} бисёр кам ханда дида мешуд ва бо касе ҳам шухӣ намекард.

Нақше, ки дар ангуштарияш буд, чунин навишта шуда буд: «Эй Умар! Барои ибрату ёдоварии қиёмат марг басанда аст».

Ислом овардани Умар (р)

Ҳазрати Умар (р) дар соли шашуми аз биъсат исломро қабул кард, умраш дар ин вақт бисту ҳафт сол дошт.

Исломи Умар баъди 39 ё 40 марду 11-зан буд. Ба сабаби ислом овардани Умар (р) марҳалаи дуввуми даъват ба ислом шурӯъ шуд, ки он ҳам ошкор кардани ислом ва ошкоро даъват кардан ба сӯи яктопарастӣ буд.

Ҳазрати Умар (р) соҳиби ҳайбати бузурге буд.

Абдуллоҳ ибни Масъуд (р) мегӯяд:

"مازلنا أعزة منذ أسلم عمر" [رواه البخاري]

«Аз рӯзе, ки Умар (р) ба ислом рӯ овард, сари мо баланд шуду соҳиби иззат шудем».

(Ривояти Бухорӣ)

Яъне, пеш аз исломи Умар (р) саҳобагон аз ҷониби душманони Худо бисёр азият медиданд ва мусалмонон аз тарси мушрикони наметавонистанд, ки

пеш аз исломи Умар Худовандро ошкоро ибодат кунанд.

Абдуллоҳ ибни Масъуд мегуяд:

"ولقد رأيتنا وما نستطيع أحدنا أن نصل إلى البيت حتى أسلم عمر"

«Мо мусалмонон ба хонаи Каъба расида наметавонистем, то он вақте ки Умар исломро қабул кард».

Хонандагони азиз! Бубинед, ки дар муддати 6-соли паёмбари панҷоҳ нафар мусалмон шуда буд. Ва вақте ки ҳазрати Умар (р) исломро қабул кард, мусалмонон хеле хурсанд шуданд ва ислом дар Макка зоҳир шуд. Ҳамроҳи паёмбар (с) дар ҷангҳои Бадр, Уҳуд, инчунин ғайр аз ин ҷангҳо дар дигар ҷангҳо низ иштирок карда буд, ки паёмбар (с) дар онҳо набуд ва ҳатто дар баъзе ин ҷангҳо сарлашкар буд.

Ва аз ҷумлаи касоне буд, ки рӯзи ҷанги Уҳуд ҳамроҳи паёмбар (с) устуворона истода ва аз ӯ дифоъ карда буд.

Яке аз собиқин ва аз даҳнафараи ба ҷаннат башоратдодашудагон буд.

Дуввумин халифаи рошидину яке аз хусурони паёмбар (с) ва яке аз уламои бузурги саҳоба буд.

Мусулмон шудани Умар (р) ба сабаби дуъои паёмбар (с) буд.

Аз ибни Умар (р) ривоят аст, ки паёмбар (с) гуфт: **«Парвардигоро, исломро бо яке аз ин ду марде, ки кадоме аз онҳо дар наздат дӯстдоштатар аст, нусрат бидеҳ ё бо Абучаҳд ё бо Умар ибни Хаттоб, баъди ин дуъои паёмбар (с) ҳазрати Умар (р) мусалмон шуд».**

(Ривояти имом Аҳмад ва Тирмизӣ ҳасану саҳеҳаш
гуфтааст)

Ҳичрати Умар ибни Хаттоб (р)

Ҳазрати Умар (р) дар ҳичраташ қавитарин мард буд.

Ҳазрати Алӣ (р) мегӯяд: **«Касеро аз муҳочирин надидам, ки ошкоро ҳичрат карда бошад, магар Умар».**

Вақте ки Умар хост ҳичрат кунад, шамшерашро дар миён карду дар як дасташ найзааш ва дар дигар дасташ тирҳои найзаашро гирифта ба сӯи Каъба равон шуд, мардуми Макка дар гирди хона ҷамъ шудан гирифтанд. Аммо ҳазрати Умар бошад, дар гирди хона ҳафт бор тавоф карда, ду ракаъати намози тавофро хонду ба назди ҳар як гурӯҳе, ки дар назди хона ҷамъ шуда буданд, яко-як истоду ба онҳо гуфт: **«Ҳамаи шумо шоҳид бошед, Худованд залил намекунад ва ба замин намезанад, магар чехраҳои шуморо. Ҳар касе, ки хоҳад модараш дар мотамаш нишинаду фарзандаш یتиму занаш бева**

монад, пас пеши роҳи манро бигирад, ман аз роҳи пушти ҳамин кӯҳ ҳичрат мекунам».

Ҳазрати Алӣ мегӯяд: «Касе чуръат накард, ки аз пушташ равад».

Ибни Ҷавзӣ мегӯяд: «Аз рӯзе, ки Умар (р) ислом овард, рӯз ба рӯз қуввату шидаташ ба хотири дин зиёд шудан гирифт. Вақте ки мардум бо тариқи пинҳони ҳичрат мекарданд, Умар (р) бо сари баланд ва устувор қадам зада, вақти ҳичраташ эълон мекарду мегуфт, ки бидонед, ман аз пушти фалон кӯҳ мегузарам. Ҳар касе, ки мехоҳад бо ман мулоқот кунад, дар онҷо ҳозир шавад».

(Китоби табсира, 1\419.)

Фазилатҳо ва маноқиби ҳазрати Умар (р)

Марде аз аҳли ҷаннат

Аз Абухурайра (р) ривоят аст, ки паёмбар (с) гуфт: «Вақте ки ман хоб будам, дидам, ки дар ҷаннатам ва зане дар назди қасре дар лаби об таҳорат карда истодааст. Пурсидам: «Ин қасри кист?» Гуфтанд: «Аз Умар аст». Дар ин ҳангом ғайрати Умар ба ёдам омаду аз он чо пуштамро гардондаму ҳаракат кардам. Вақте ки ҳазрати Умар ин суҳанро аз Паёмбар (с) шунид, гиря карду гуфт: «Наход ки ман бар шумо ғайрат кунам, эй Расули Худо?»».

(Муттафақун алайҳ)

Паёмбар (с) дар шаъни ҳазрати Умар гуфта буд:

"عمر في الجنة" [رواه الترمذي]

«Умар дар ҷаннат аст».

(Ривояти Тирмизӣ)

Илми Умар ибни Хаттоб (р)

Аз ибни Умар (р) ривоят аст, ки паёмбар (с) гуфт: **«Ман дар хобам дидам, ки шир менӯшам ва чунон менӯшидам, ки дидам шир ба нохунҳоям расид ва ташнагиям шикаст, сипас пиёлро ба Умар додам».**

Аз паёмбар (с) пурсида шуд, ки ин хобашро чи таъвил кардааст, дар ҷавоб гуфт: **«Илм».**

(Муттафақун алайҳ)

Диндории

Умар ибни Хаттоб (р)

Аз Саъд ибни Абуваққос (р) ривоят аст, ки рӯзе ҳазрати Умар хост, ки назди паёмбар (с) дарояд, дар ин вақт занҳо аз паёмбар (с) суол мекарданд ва садоҳояшон ҳам баланд буд. Вақте ки онҳо фаҳмиданд, ки ҳазрати Умар омада истодааст, садоҳояшон хомӯш шуда, аз назди паёмбар (с) дур истода пинҳон

шуданд. Аз ин кори занҳо паёмбар (с) ба ханда омад. Сипас, Умар ба занҳо гуфт: «Эй душманони ҷонҳоятон, барои чӣ аз ман ҳайбат мекунеду аз паёмбар (с) ҳайбат намекунед?

Паёмбар (с) ба Умар гуфт: «Эй Умар! Қасам ба он Худое, ки ҷони ман дар дасти ӯст, дар роҳе, ки ту меравӣ, шайтон он рохро монда, ба дигар роҳ мегурезад».

(Муттафақун алайҳ)

Инчунин аз Абусаъиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: «Аз паёмбар (с) шунидам, ки мегуфт: «**Рӯзе ман дар хобам дидам, ки мардумеро ба ман нишон доданд, ки дар баданҳояшон куртаҳои мухталиф аст. Дарозии баъзеашон то сина ва баъзашон аз ин ҳам дарозтар. Дар ин вақт ба ман Умарро нишон доданд, ки дар баданаш куртае буд, ки аз бисёр дароз буданаш ӯро мекашиду роҳ мерафт**».

Паёмбарро (с) пурсиданд, ки эй Расули Худо инро чӣ таъвил мекуни? Гуфт: «**Диндорӣ**».

Имом Муслим ривоят мекунад, ки паёмбар (с) ҳазрати Умарро ба ду паёмбар монанд мекард, ба Нӯҳу ба Мӯсо алайҳиму салом.

(Ривояти Муслим)

Инчунин ибни Аббос мегӯяд: «**Рӯзе паёмбар (с) ба тарафи Умар табассумкунон назар кард**».

Паёмбар (с) гуфт:

يا ابن الخطاب!! أتدري لم تبسمت إليك؟، قال: الله ورسوله أعلم، قال: "إن الله عز وجل نظر إليك بالشفقة والرحمة ليلة عرفة وجعلك مفتاح الإسلام".

«Эй Умар! Оё фаҳмидӣ, ман барои чӣ табассум кардам?» Умар гуфт: «Худову Расулаш донотаранд». Паёмбар (с) гуфт: «Худованди бузург шаби Арафа ба ту бисёр бо раҳмату шафқат нигоҳ карда ва туро калиди ислом гардонид».

(Ин ҳадисро Абуяъло ривоят кардааст)

Фаҳму фаросати Умар ибни Хаттоб (р)

Аз Абухурайра (р) ривоят аст, ки паёмбар (с) гуфт:

"لقد كان فيمن كان قبلكم من الأمم محدثون، فإن يكن في أمتي أحد فإنه عمر"

[رواه البخاري]

«Дар умматони гузашта касоне буданд, ки бидуни ин, ки паёмбар бошанд, барои онҳо илҳом мешуд, агар аз уммати ман касе чунин бошад Умар аст».

(Муттафақун алайҳ)

Дар ин ҳадис калимаи "агар" маънои таъкидро дорад, чунки агар чунин одамҳо дар умматони гузашта вуҷуд дошта бошанд, пас уммати Муҳаммад (с) авлотар аст, ки чунин шахсият дошта бошад, ба хотири он ки уммати Муҳаммад (с) беҳтарини тамоми умматон аст.

Баландии манзилати Умар ибни Хаттоб (р)

Аз Уқба ибни Ёомир (р) ривоят аст, ки гуфт: «Аз паёмбар (с) шунидам, ки мегуфт: **«Агар баъди ман паёмбаре фиристода шавад, пас Умар аст».**

(Ривояти имом Аҳмад ва Тирмизӣ, ҳадиси саҳеҳ).

Ин ҳадисро шоири бузург Аттори Нишопури дар назм даровардааст.

Сипехри дин Умар хуршеди Хаттоб,

Чароғи ҳашт ҷаннат шамъи асҳоб.

Расулаш гуфт: гар будӣ дигар кас,

Набӣ ҷуз ман, набудӣ ҷуз Умар кас.

Ростии Умар (р)

Аз ибни Умар (р) ривоят аст, ки паёмбар (с) гуфт: **«Худованд ҳақро дар дилу забони Умар нақш кардааст».**

(Ривояти имом Аҳмад ва Тирмизӣ, ҳадиси саҳеҳ)

Пайравии бодикқати Умар (р) аз паёмбар (с)

Аз ибни Умар (р) ривоят аст, ки паёмбар (с) гуфт: **«Раҳмдилтарини умматам бар умматам Абубакр аст ва сахтгиртарини умматам дар дини Худо Умар аст».**

(Ривояти Абӯяъло, ҳадиси саҳеҳ)

Аз Ҳузайфа (р) ривоят аст, ки паёмбар (с) гуфт: **«Баъд аз ман ба ду кас иқтидо кунед, (яъне пайравӣ кунед) ба Абубакр ва Умар».**

(Ривояти Тирмизӣ, ҳадиси саҳеҳ)

Шаҳид шудани Умар (р)

Аз Анас (р) ривоят шудааст, ки гуфт: «Паёмбар (с) бо ҳамроҳии Абубакру Умару Усмон (р) болои кӯҳи Ухуд баромаданд, ногаҳон кӯҳ ба ларза даромад. Паёмбар (с) бо пой муборакаш бар болои кӯҳ кӯбиду

гуфт: «Ором бош, эй Уҳуд дар болои ту паёмбару
Сиддику ду шаҳид аст».

(Ривояти Бухорӣ)

Мақсади паёмбар (с) аз ду шаҳид ҳазрати Умару
Усмон (р) буд.

Мувофиқати суханони Умар (р) бо Қуръон

Имом Бухориву имом Муслим аз ҳазрати Умар (р) ривоят мекунанд, ки гуфт: «Суханони ман бо Қуръон дар се ҷо мувофиқ омаданд».

Аввал ин ки вақте ки ба паёмбар (с) гуфтам, ки чӣ мешавад, ки мақоми Иброҳимро ҷои намозхонӣ таъин кунем? Баъди ин суханам ин оят нозил шуд:

﴿وَأَتَّخِذُوا مِنْ مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى﴾ [البقرة: ۱۲۵]

«Мақоми Иброҳимро ҷои намозгузорӣ таъин кунед».

(Сураи Бақара, ояти 125).

Дуввум ин ки гуфтам. Эй Расули Худо! Ба назди занҳои шумо ҳар намуд одамҳои баду нек мебароянд. Чӣ мешавад, ки онҳоро амр кунӣ то ки ҳиҷоб пӯшанд? Баъди ин суханам ояти ҳиҷоб нозил шуд.

Сеюм ин ки вақте, ки занҳои паёмбар (с) бадрашкӣ карданду паёмбар (с) дар ғазаб омад, ман ба онҳо гуфтам: «Шояд шуморо талоқ диҳаду Худованд

барояш аз шумо ҳам занҳои беҳтар насибаш кунад».

Мувофиқи ин суханам оят нозил шуд.

Дар ривояти Муслим омадааст, ки ҳазрати Умар (р) гуфт: «Суханони ман бо оятҳои Қуръони дар се ҷой мувофиқат кардаанд».

Якум: дар бораи ҳиҷоб.

Дуюм: дар бораи намоз хондан дар мақоми Иброҳим.

Сеюм: дар бораи асирҳои ҷанги Бадр.

Дар ин ҳадис чаҳорум мувофиқатияшро низ зикр кардааст, ки он ҳам дар бораи асирони ҷанги Бадр аст.

Суханони саҳоба ва аҳли байту уламо дар

таърифу тавсифи ҳазрати Умар (р)

Ҳазрати Абубакр (р) мегӯяд:

"ما على وجه الأرض أحد أحب إلي من عمر" [أخرجه ابن عساكر]

«Дар рӯи замин, касе маҳбубтар аз Умар дар назди ман нест».

Вақте, ки ҳазрати Абубакр (р) бемори саҳт шуд, ба ӯ гуфтанд:

"ماذا تقول لربك وقد وليت عمر؟"

«Барои он ки Умарро халифа кардӣ, дар назди Худо чӣ мегӯӣ?»

Гуфт:

"أقول له، وليت لهم خيرهم" [أخرجه ابن سعد]

«Мегӯям, ки беҳтарини онҳоро барояшон халифа кардам».

Ҳазрати Алӣ (р) мегӯяд: «Вақте ки мардони солеҳ номбар мешаванд, номи Умар (р) дар аввали

онҳост, мо бовар доштем ки оромӣ ва сукунат бо забони Умар сухан мегӯяд».

Ибни Масъуд мегӯяд: «Умар (р) олимтарини мо ба китоби Худованд буд ва бофаҳмтарини мо дар дини Худованд буд».

Имом Чаъфари Содик (р) мегӯяд: «Ман безорам аз касе, ки Абубакру Умарро ба бадӣ ёд мекунад».

Суфёни Саврӣ мегӯяд: «Касе даъво кунад, ки Алӣ (р) авлотар бар хилофат аз Абубакру Умар буд, бе шаку шубҳа хато кардааст ва Абубакру Умару муҳочирину ансорро хатокор гуфтааст».

Аллома Шурайк мегӯяд: «Касе, ки Алӣро аз Абубакру Умар (р) боло бидонад, дар ӯ хайре нест».

Аллома Абӯусома мегӯяд: «Оё медонед, Абубакру Умар (р) кихоянд? Онҳо падару модари Исломанд».

Бузургтарин рӯйдодҳо дар замони хилофати

ҳазрати Умар (р)

Умар (р) аввалин шахсе буд, ки "Амирулмуъминин" хонда шуд.

Умар (р) аввалин шахсе буд, ки "таърихи ҳичрӣ"-ро навишта кард.

Умар (р) аввалин шахсе буд, ки мардумро дар намози таровиҳ чамъ кард.

Умар (р) аввалин шахсе буд, ки мардумро шабҳо посбонӣ мекарду аз ҳочатмандон хабар мегирифт.

Умар (р) аввалин шахсе буд, ки лашкаркашӣ карду шаҳрҳои зиёдеро фатҳ кард.

Умар (р) аввалин шахсе буд, ки қози таъин кард.

Умар (р) аввалин шахсе буд, ки арақнӯшро ҳаштод дурра зад.

Умар (р) аввалин шахсе буд, ки бо дурра адаб меод, ҳатто баъд аз вафоташ меғуфтанд, тарси дурраи Умар аз шамшер ҳам зиёдтар буд.

Умар (р) аввалин шахсе буд, ки дар масҷидҳо чароғҳо овезон кард, ҳатто ки ҳазрати Алӣ (р) гуфт: **«Худованд қабри Умарро равшан созад, ҳамчунон ки ӯ масҷидҳои моро равшан сохт».**

Ибни Саъд мегӯяд: Умар (р) дар замони хилофаташ дар сари роҳи миёни Маккаву Мадина анборе сохт, ки дар он орду гандуму хурмову мавизу дигару дигар чизҳои эҳтиёҷоти мардумро ҷамъ мекард, то ки агар касе дар нимроҳа монду ба ин чизҳо эҳтиёҷ пайдо кард, ба ӯ бидиҳанд.

Умар (р) аввалин шахсе буд, ки масҷиди паёмбар (с)-ро васеъ сохту дар заминаш фаршҳо андохт.

Умар (р) аввалин шахсе буд, ки яҳудиҳои Ҳичозро ба сӯи Шом берун кард ва мардуми Начронро ба сӯи Куфа.

(Таърихи хулафо, саҳ.127)

Кишварҳо ва шаҳрҳои, ки дар замони ҳазрати

Умар фатҳ шуданд

Шаҳрҳои ки дар минтақаи Шом озод шуда буданд:
Димишқ, Урдун, Байсон, Алҷобия, Раммуллоҳ,
Асқалон, Ғазза, Савоҳил, Қудс, Баълабак, Ҳимс,
Қинасрин, Ҳалаб, Антокия.

Шаҳрҳои, ки дар минтақаи Миср озод шуда буданд:
Искандария, ҷихати Ғарбии Тароблус, Бурқа.

Шаҳрҳои ки дар минтақаи қазираи Фурот озод шуда
буданд: Ҳарон, Руҳо, Рикқа, Нассибин, Раъсу Ёайн,
Шамшот, Ёайну Варда, Диёрбакр, Диёррабиъа,
шаҳри Мавсил бо гирду атрофаш.

Шаҳрҳои ки дар минтақаи Мисру Машриқ озод шуда
буданд: Қодисия, Наҳрусайр, Субот, Мадоини Кисро,
Курату-л-Фурот, Даҷла, Басра, Аҳвоз, Форис,
Наҳованд, Ҳамазон, Рай, Қавмус, Хуросон, Истахр,
Исфаҳон, Савс, Марв, Нишопур, Гургон, Озарбойҷон

ва ғайраҳо. Чандин бор лашкари ҳазрати Умар дарёи
Ҷайхунро (Панҷ) убури карда буданд.

(Аз «Тартиб ва таҳзиб» ва «Ал-бидоя ва-н-ниҳоя»,

9\8)

Мадҳу санои ҳазрати Алӣ (р)

ба ҳазрати Умар (р)

Аз ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: «Баъд аз он ки
Умар (р)-ро Абудуъълӯъи маҷусӣ бо кордаш захмдор
кард. Ёро дар болои тахти хобаш гузоштанду мардум
дар атрофаш ҷамъ шуданду ёро хабар мегирифтанду
аз аҳволаш меپурсиданд. Дар инҷо ягон кас манро ба
ҳайрат наовард, магар марде, ки дасташро дар
китфам гузошта буд, вақте ба пушт назар кардам,
дидам, ки Алӣ ибни Абутолиб (р) аст. Ё барои
ҳазрати Умар раҳмдиди карду гуфт: **«Таманнои
касоро намекардам, ки бо амалҳое мисли амалҳои
ӯ бо Худо рӯ ба рӯ шавам, магар бо мисли амалҳои**

ту, қасам ба Худо, ки дар фикри ман доимо меомад, ки Худованд туро бо он ду соҳибат (Паёмбар (с) ва Абубакр) ҳамроҳ мекунад, чунки ман доимо аз паёмбар (с) мешунидам, ки мегуфт: «Ману Абубакру Умар ба фалон чо рафтем, ману Абубакру Умар ба фалон чо дохил шудем, ману Абубакру Умар аз фалон чо хориҷ шудем».

(Муттафақун алайҳ)

Ва дигар далелҳое, ки бар дӯстдориву эҳтироми ҳазрати Алӣ (р) ҳазрати Умарро (р) мекунад, ин аст, ки ӯ духтараш Умми Кулсумро (р), ки духтари Фотима (р) буд, ба никоҳи Умар (р) даровард. Умар (р) ӯро ба зани гирифта, аз ӯ соҳиби як бачаву як духтар шуд, ки номҳояшон Зайду Руқия буданд.

Хоксори ва адолати ҳазрати Умар (р)

Ибни Ҷавзӣ мегӯяд: «Вақте ки ҳазрати Умар (р) хилофатро ба даст гирифт, миёнашро саҳт басту корашро ҷидди гирифт ва ҳалқаи лаҷомро дар даҳони ҳавову ҳавасаш андохту дар роҳи Худо аз қуввату тоқаташ зиёд таҳаммул кард.

Дунёро пушти сар гузошта, борашро барои мусобиқа барои ёфтани ризогии Парвардигораш сабук соҳт.

Вақте ки барои мардум хутба мехонд, дар эзораш дувоздаҳ порги дида мешуд, дасташро аз соҳиб шудани пулу мол кашида буд, ҳатто аҳли оилааш аз ин феъли ӯ ба танг омада буданд».

Рӯзе духтаракеро дар бозор дид, ки аз бисёр харобу лоғар буданаш шамол ӯро ба ҳар сӯ мебурд.

Ҳазрати Умар (р) гуфт: «Инро ки мешиносад?»

Фарзандаш Абдуллоҳ (р) гуфт: «Ин яке аз духтаронат ҳаст, падар». Гуфт: «Қадам духтарам?» Фарзандаш

Абдуллоҳ (р) гуфт: «Набераат, падарчон, духтарӣ ман».

Ҳазрати Умар (р) гуфт: «Чи чиз ӯро ба ин рӯз оварда расонд?» Фарзандаш Абдуллоҳ (р) гуфт: «Бо сабаби сарф накардани пулу моле, ки дар назди шумост».

Ҳазрати Умар (р) гуфт: «Сарф накардани ман он пулу моле, ки дар наздам дорам, ки пеши роҳи туро гирифтааст, ки мисли мардум кор куниву барои фарзандонат ризку рӯзи пайдо кунӣ? Ба Худо қасам, эй Абдуллоҳ, ҳамон қадаре, ки мусулмонон аз пулу моли байтулмол ҳақ доранд, ту ҳам ҳамон қадар ҳақ дорӣ, агарчи кифоятат бикунад ё на, миёни ману ту китоби Худост».

(Табсира, 1\420)

Тарси ҳазрати Умар аз Худо

Дар рӯи ҳазрати Умар (р) аз сабаби бисёр гиря карданаш аз тарси Худо ду хати сиёҳе намоён буд.

Мешуд вақтҳое, ки оятеро мешунид ва ба гиря меомад, то дараҷае ки ба замин беҳуш меафтод, мардум фикр мекарданд, ки ӯ бемор шудааст ва хабаргирияш меомаданд.

Вақте ки беморияш вазнин шуд гуфт: «Эй вой бар ҳоли Умар, агар Худояш ӯро набахшад».

Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: «Рӯзе ҳамроҳи Умар ибни Хаттоб ба кӯча баромадаму ӯ пушти деворе рафт, ман аз дигар тарафи девор мешунидам ки Умар худ ба худ мегуфт: «Оббо, Умар! Умар ибни Хаттоб! Амирулмӯъминин! Чӣ аҷаб марди бузурге ҳастӣ! Эй Умар, ту мағрур машав, ба Худо қасам, ки агар аз Худо натарсӣ ва гуфтаҳои ӯро ба ҷо наёри, туро азоби сахте медиҳад, ки на бо чашми сар ва на бо гӯш нашунидаи».

Меҳрубони ҳазрати Умар (р)

ба мардуми одди

Аз Авзои ривоят шудааст, ки гуфт: «Рӯзе Умар (р) дар шаби торик берун баромад, Талха (р) ӯро дид, ки дар хонае даромад. Баъд аз чанд муддате аз он хона баромаду ба хонаи дигаре даромад, вақте ки субҳ дамид, ҳазрати Талха (р) ба он хона омада дид, ки пиразани нобинои очизе нишастааст. Ҳазрати Талха (р) аз ӯ пурсид: «Ин мард барои чи хонаи ту меояд?» Пиразан гуфт: «Ин мард муддати дарозе аст, ки ҳоҷатҳои лозимиямро меораду хонаамро тоза мекунад азбаски ҳоҷатхона рафта наметавонам, наҷосатамро аз хона берун мекунад». Вақте ки ҳазрати Талха (р) инро шунид, ба худ гуфт: «Эй Талха, модарат дар мотамат нишинад, ту аз пушти ки мепои?»

**(«Маноқибӣ Умар ибни Хаттоб», аз таълифоти
ибни Ҷавзи, сах. 68.)**

Ибодатҳо ва иҷтиҳодоти

ҳазрати Умар (р)

Аз Саъид ибни Мусайяб ривоят аст, ки гуфт: «Умар (р) намозро дар торикии нисфи шаб бисёр дӯст медошт».

Инчунин ибни Аббос (р) мегӯяд: «Вафот накард Умар ибни Хаттоб, магар ин ки аз сабаби бисёр рӯзадорияш рангаш ба сиёҳи табдил ёфта буд».

Ҳазрати Умар (р) дар намози бомдодаш сураи Юсуфро то охираш мехонд, вақте ки ба ин оят мерасид:

﴿قَالَ إِنَّمَا أَشْكُوا بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ﴾ [يوسف: ٨٦]

**«Ҳамона ғами сахту андӯҳи сангини худро наздӣ
Худованди бузургам шикоят мекунам».**

(Сураи Юсуф, ояти 86)

Баъди хондани ин оят чунон гиря мекард, ки садои гиряаш аз сафи охири намоз шунида мешуд.

Шаҳодати ҳазрати Умар (р)

Ибни Касир мегӯяд: «Вақте Умар (р) соли бисту сеюми ҳичри аз сафари ҳаҷ бо ҳамроҳи модарони муъминон (занони Паёмбар (с) баргашт, дар минтақаи Абтаҳ фуруд омад. Ҳазрати Умар (р) дар онҷо дастҳояшро ба сӯи осмон бардошту гуфт: «Парвардигоро, умрам рафт, қувватам заъиф шуд, иморатам бузург шуд, метарсам кӯтоҳие кунам, Худоё манро ба наздат бигир ва манро дар Мадинаи паёмбарат ба шаҳодат бирасон».

(Маноқиби Умар ибни Хаттоб, саҳ. 168 то 169.)

Баъди ин талаби Умар (р), Худованд дуои ӯро мустачоб гардонд.

Имом Бухорӣ дар қиссаи шаҳодати Умар (р) аз Амр ривоят кард, ки Амр (р) гуфт: «Мо дар саф, дар намози бомдод чамъ шуда будем ва байни ману байни Умар Абдуллоҳ ибни Аббос буд. Ва Умар

байни сафҳо гузашта мегуфт: (استوا) яъне сафҳоро
рост гиред!»

Ва вақте дид, ки сафҳо рост аст, пеш мегузашт ва
Аллоху акбар гуфта, ба хондани намоз шуруъ мекард
ва гоҳо сураи Юсуф, Наҳл ё ба монанди инҳо сураҳои
дарозро қироат мекард. Вақте ки он рӯз Аллоху
акбар гуфт, сукут кард, ҳатто шундам, ки гуфт:

"قتلني أو أكلني الكلب"

«Маро саг хӯрд, ё ба қатл расонид».

Намози бомдод дар торикӣ буд ва дар он замон чароғ
набуд. Абулӯълӯъи маҷусӣ -лаънатуллоҳи алайҳ- бо
як ханчар (як корде, ки 2-тарафаш тезу мобайнаш
қои даст буд,) ҳазрати Умарро бо баробари Аллоху
акбар гуфтаниш зад. Ва баъд аз он, ки ин маҷусӣ
ҳазрати Умарро (р) бо зарбаҳои аз пой афтонд,
баргашту дар миёни сафи намозхонон даромад, ва
ҳар касе ки аз пешаш меомад, ӯро бо корди
дудамааш мезаду мегузашт, ҳатто ки 13 нафарро

корд зад, 7 нафари онҳо вафот карданд ва онҳое, ки чароҳатдор шуданд, ҳама дар намоз буданд. Яке аз мусалмонон ба болои он маҷусӣ (лаънатуллоҳи алайҳ) чомаи худро партофт. Маҷусӣ гумон кард, ки ӯро мусалмонон дастгир карданд ва дарҳол ба ҳудаш корд зада, ҳудашро ҳалок кард, то ин ки азоби дунёро пеш аз азоби охират чашад.

Лаънати Худо бар ӯву дӯстдоронаш бод.

Баъд аз он ки ҳазрати Умар (р) печида ба замин афтод, ӯро дар ҳолате ба хонааш мебурданд, ки аз чароҳатҳояш хун мерехт ва гоҳо беҳуш мешуду гоҳо ба ҳуш меомад. Вақте ки намозро ба ёдаш меоварданд, мегуфт, бале касе ки намозро тарк мекунад барои ӯ насибе дар ислом нест, мегуфту боз беҳуш мешуд.

(Ал-бидоя ва-н- ниҳоя, 7/137 то 138)

Худо раҳмат кунад Умарро (р) чӣ шахсияте буд дар ислом!

Вақте ки Умар (р)-ро ба хонааш оварданд, фарзандаш Абдуллоҳ (р) сари ӯро аз замин бардошта, дар бағалаш гузошт. Ҳазрати Умар (р) ба ӯ гуфт: «Сарамро ба замин бигуздор, сипас ҳазрати Умар (р) рӯи муборакашро ба хок молиду гуфт: **«Эй вой бар ҷони Умар, эй вой бар ҷони Умар, эй вой бар ҷони Умар, агар Худояш ӯро набахшад».**

Умар (р) дар синни 63-солагӣ дар синни Паёмбару Абубакр вафот кард ва ҳамроҳии онҳо ба хок супурда шуд.

Вақте ки ҳазрати Умар (р) аз дунё гузашт, саҳобии ҷалил Саъид ибни Зайд (р) гиря кард. Аз ӯ пурсиданд: «Барои чӣ гиря мекуни?» Гуфт: «Барои ислом гиря мекунам, ки бо шаҳид шудани Умар сӯрохе дар ислом пайдо шуд, ки то рӯзи қиёмат ҷояш пур намешавад».

(Табақоти ибни Саъд)

Худованд аз Умар (р) розӣ бошад.

Парвардигоро, мо шаҳодат медиҳем, ки ҳазрати
Умарро ва инчунин ҳамаи халифаҳои рошидин ва
тамоми саҳобагонро дӯст медорем,
Парвардигоро аз ҳамаи онҳо розӣ бош.
Салавоту дуруд бар набии мо ва олу асҳобаш.

«Оё ҳаё накунам аз марде, ки малоикаҳо дар
осмон аз ӯ ҳаё мекунанд?»

Усмон писари Аффон (р)

Пешгуфтор

Ба номи Худованди бахшандаи меҳрубон

Ҳамду сано Худованди бузургро ва салавоту салом бар беҳтарини паёмбарон Муҳаммад (с) ва аҳли байту асҳобаш.

Сеюмин мард дар ислом баъди паёмбар (с) ва чароғе аз чароғҳои роҳи ҳидоят, боҳаётарин ва саховатмандтарин шахс ва ҷавонмарди бошараф ҳазрати Усмон Зиннурайн (р) мебошад.

ӯ Усмон ибни Аффон ибни Абульос ибни Умар мебошад. Аз қабилаи Қурайш аз шоҳаи Уммавиҳо мебошад.

Ибни Ҷавзӣ мегӯяд: «**Бидон, ки Усмон (р) аз ҷумлаи касоне буд, ки пеш аз ин ки паёмбар (с) дохили Дору-л- Арқам шавад, мусалмон шуда буд.**

Вақто ки мусалмон шуд, амакаш Ҳакам ибни Абульос ӯро бо ресмонҳо баста, азобу шиканҷа меод, то замоне ки аз ин кораш хаста шуду

фоидае надид, ва дид, ки Усмон (р) дар динаш устувор аст ўро тарк кард».

(Савоъиқи мухриқа 1/313)

Ҳазрати Усмон (р) бо ҳамроҳии ҳамсараш Руқайя (р) духтари паёмбар (с), ду бор ҳичрат кардааст.

(Табсира, 1/428)

Ҳичрати аввалаш ба сӯи Ҳабаша, ҳичрати дуюмаш ба сӯи Мадинаи мунаввара.

Ибни Ҳаҷари Ҳайтамӣ мегӯяд: Ҳазрати Усмон (р) аз ҷумлаи мусалмонони аввалине буд, ки бо даъвати ҳазрати Абубакр (р) мусалмон шуда буд.

Ҳазрати Усмон (р) духтари паёмбар (с) Руқайяро (р) пеш аз ин ки паёмбар (с) мабъус шавад, ба зани гирифта буд.

Руқайя (р) дар шабҳои ҷанги Бадр аз дунё гузашта буд, ҳазрати Усмон (р) ба сабаби ин ки паёмбар (с) ўро амр карда буд, ки духтарашро бемордорӣ кунад ва барои ҳамин дар ҷанги Бадр иштирок карда

натавонист, вақте ки \bar{y} аз адами иштирокаш дар ин ҷанг ба паёмбар (с) шикоят кард, паёмбар (с) ба \bar{y} гуфт: **«Эй Усмон, савоби ҷанги Бадр ба ту мерасад ва инчунин аз ғаниматҳояш низ ҳаққи ту ҷудо шудааст»**. барои ҳамин \bar{y} яке аз иштирокчиёни ҷанги Бадр ба ҳисоб меравад.

Баъд аз он ки Руқайя (р) аз дунё гузашт, паёмбар (с) духтари дигараш Умми Кулсум (р), хоҳари Руқайяро ба зании ҳазрати Усмон (р) даровард ва Умми Кулсум (р) соли нухуми ҳичри аз дунё гузашт.

Уламо мегӯянд: **Дар ягон таърих сабт нашудааст, ки касе ду духтари паёмбареро ба занӣ гирифта бошад, магар ҳазрати Усмон (р), барои ҳамин \bar{y} ро Усмони Зиннурайн мегуфтанд, яъне соҳиби ду нур.**

Ҳазрати Усмон (р) яке аз собиқини аввалин аст ва аз аввалини муҳочирин аст, яке аз даҳнафараи башорат-

додашудагон ба ҷаннат аст ва яке аз шаш нафарае, ки паёмбар (с) аз дунё гузашту аз онҳо розӣ буд.

Ва яке аз саҳобагоне, ки дар ҷамъи Қуръон иштирок карда буданд, мебошад, чунон ки дар гузашта гуфта будем, ҳазрати Абубакр (р) низ Қуръонро ҷамъ карда буд, лекин фарқ миёни ҷамъи Абубакру Усмон (р) дар ин буд, ки ҳазрати Усмон (р) Қуръонро бо қироати як ҳарфаш аз миёни дигар қироатҳо ҷамъ карда буд.

Инчунин паёмбар (с) ҳазрати Усмонро (р) дар вақти ҷанги Зоту-р-риқоъ ва Ғатафон амири Мадина таъин карда буд.

Ибни Исҳоқ мегӯяд: **Аввалин марди мусалмон баъди Абубакру Аливу Зайд (р) ҳазрати Усмон (р) буд ва дар ҷамолу зебои ҳамтое надошт.**

Ибни Касир мегӯяд: «Ҳазрати Усмон (р) касе буд, ки аз миёни шаш нафар бо иттифоқи муҳоҷирину ансор

халифа таъин шуд ва касе буд, ки паёмбар (с) амр ба пайравӣ ва иқтидо ба ӯ карда буд».

Ахлоқи ҳазрати Усмон (р)

Ҳазрати Усмон (р) бисёр марди кариму саховатманде буд, хело боҳаё буд. Барои нарм кардани дилҳои аҳлу ақрабо ва дигар мардум пулу молашро дарег наме-дошт. Ӯ мехост бо ин сабаб дилҳои онҳоро нарм сохта, барои қабул кардани дини ҳақ омодаашон созад, то ки онҳоро аз азоби абадиини рӯзи қиёмат начот диҳад, чигунае ки паёмбар (с) бо мардум ин коро мекард, аз тарси ин ки ба азоби саҳти Худованд гирифтор нашаванду имону ихлосу тақворо дар дилҳои онҳо ҷори созад.

Қурайшиҳо ҳазрати Усмонро хеле дӯст медоштанд, ҳатто занҳо, вақте ки мехостанд бо кӯдаконашон изҳори муҳаббат кунанд ба онҳо хитоб карда мегуфтанд:

"أحبك والرحمن حب قريش لعثمان"

**Қасам ба Худо, ки дӯстат медорам,
ҳамонанди дӯстдории Қурайш Усмонро.**

Ҷангҳое, ки ҳазрати Усмон (р)

иштирок карда буд

Ҳазрати Усмон (р) дар ҷангҳои Уҳуд, Хандақ, Худайбия, Фатҳ, Ҳавозин, Тоиф ва Табук иштирок кардааст, инчунин дар байъати Ризвон паёмбар (с) дасташро болои дигар дасташ гузошта, ин ба ҷои дасти Усмон аст гуфта, байъат кардааст.

Инчунин яке аз ҷавонмардиё, ки Усмон (р) карда буд, ин буд ки лашкари Ёусраро бо сесада уштур ва бору банду силоҳу муҳиммот омода сохта буд.

Инчунин дар Ҳаҷҷатулвидоъ ҳамроҳи паёмбар (с) буд, дар ҳоле паёмбар (с) аз дунё гузашт, ки аз Усмон (р) розӣ буд, ҳамчунин Абубақрро (р) низ дӯсти

бовафое буд ва Абубакр (р) низ дар ҳоле аз дунё гузашт, ки аз Усмон (р) розӣ буд.

Дар дӯстиву бовафои бо Умар (р) камбудие надошт ва Умар (р) низ дар ҳоле аз дунё гузашт, ки аз Усмон (р) розӣ буд ва ўро яке аз аҳли шўро интихоб карда буд.

Хилофати

ҳазрати Усмон (р)

Ҳазрати Усмон (р) баъди шаҳодати ҳазрати Умар (р) бо иттифоқи тамоми муҳожирину ансор халифа ва амири мӯъминон таъин шуд ва бисёре аз кишварҳову шаҳрҳо дар замони хилофати Усмон (р) фатҳ шуда ба давлати исломӣ даромаданд.

Ҳазрати Усмон (р) хилофати исломиву давлати Муҳаммадиро хело васеъ сохта буд, рисолати Муҳаммадиро аз машриқ то мағриб расонида буд, чунон ки ин суханони Худо бо он воқеаҳо бисёр мувофиқ меомаданд:

﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا
أَسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُم مِّن بَعْدِ
خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَن كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

﴿[النور: ٥٥]

«Ваъда додааст Худо онҳоеро, ки имон оварданд аз шумо ва амалҳои шоиста карданд, албатта

халифа созад, онҳоеро дар рӯи замин чуноне ки халифа сохта буд, онҳоеро ки пеш аз инҳо буданд, албатта муҳкам кунад барои ин мӯъминон динашонро, ки писандида аст барояшон (яъне исломро). Ва албатта бадал кунад барои онҳо баъд аз хавфу тарсашон (дар Макка) эминиву хотирчамъиро (дар Мадина). Ин мӯъминон ибодат мекунанд манро ва шарик наёранд бо ман чизеро (дар ибодатҳои худ). Ва ҳар ки ношукрӣ кунад баъд аз ин, пас онҳо фосиқонанд (мисле ки қотилони ҳазрати Усмон аз неъматҳои Худо ношукри карданду ўро куштанд)».

(Сураи Нур, ояти 55)

﴿هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ ۗ وَلَوْ كَرِهَ

الْمُشْرِكُونَ ﴿٩﴾ [الصف: ٩]

«Ўст он Худое, ки паёмбари Худро ҳамроҳ бо ҳидоят ва дини ростин фиристонд, то ўро бар ҳа-

маи динҳо ғолиб гардонад, ҳарчанд мушрикони ро
нохуш ояд».

(Сураи Саф, ояти 9)

Ва чунон, ки паёмбар (с) гуфта буд: «Агар Қайсар
ҳалок шавад, дигар Қайсаре нест ва агар Кисро
ҳалок шавад, дигар Кисрое нест, (яъне мулкашон
ба охир мерасад), қасам ба он зоте, ки ҷони ман
дар дасти ӯст канзҳои (ҳазинаҳои) онҳоро дар
роҳи Худо садақа хоҳед кард».

(Ривояти Муслим)

Ҳамаи ин воқеаҳо ва амали шудани ин оятҳо дар
замони ҳазрати Усмон (р) рӯй дода буданд.

(Тартиб ва таҳзиб, Ал-бидоя ва-н-ниҳоя, 9 то 13)

Усмони хайр (р)

Имом Ҳасани Басрӣ ҳоли мардумро дар замони хилофати ҳазрати Усмон (р) барои мо нақл карда мегӯяд: «Дар замони хилофати Усмон (р), рӯзе набуд, ки мардум миёни худ хайру саховатро тақсим накунад, ба мардум гуфта мешуд: «Эй мардум, боз фардо биёед хайру хайротро бигиред». Меомаданд онҳоро бо тамоми фаровонӣ дарёфт мекарданд, боз дар ҳамон ҷо эълон мешуд, боз фардо биёед асалу равғану дигару дигар хайротро бигиред, меомаданд онҳоро фаровон дарёфт мекарданд ва ин кор тақрибан ҳар рӯз давом меёфт, инчунин тинчиву амонӣ чунон замини хилофатро фаро гирифта буд, ки касе аз касе тарсу ҳарос надошт, вақте ки вохӯрии мардумро бо ҳамдигар мидидӣ, фикр мекардӣ, ки ҳамаи онҳо фарзандони як падару модаранд.

Яке аз меҳрубониҳои ҳазрати Усмон (р) ба мардум ин буд, ки ба онҳо аҳд карда буд, ки ҳеч гоҳ шамшерҳо

ба сари мусалмонон аз ғилофҳо берун кашида намешаванд, лекин ҳайхоту ҳайхот, ки ин худи мусалмонон буданд, ки сари ҳамдигар шамшеркашӣ карданд ва ҳамдигарро куштанд ва то имрӯз ин кор давом дорад ва агар ҳол чунин бошад, ба Худо қасам, ки шояд то рӯзи қиёмат шамшерҳо ба ғилофҳояшон андохта нашаванд.

(Тартиб ва таҳзиб, Ал-бидоя ва-н-ниҳоя, сах. 50)

(Имом Табарони ривояташ кардааст ва
Ҳайсамӯ ўро дар «Мучаммаъ», ҷ.9/94 ҳасан
гуфтааст)

Фазилатҳои ҳазрати Усмон (р)

Дар фазлу бузургии ҳазрати Усмон (р) ҳадисҳои саҳеҳи зиёде ворид шудааст, ки ба ғайр аз мутақаббири кинаварзе, ки мехоҳад рушноии офтобро бо ғирбол бипӯшонад, дигар касе онҳоро инкор карда наметавонад ва ҳоло мехоҳам чанд ҳадис дар мавриди фазилати ҳазрати Усмон (р) зикр кунам.

Ҳадиси аввал: сеюмини беҳтарини уммат.

Аз ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: **дар замони паёмбар (с) мо касеро аз Абубакру Умару Усмон беҳтар намегуфтем, аммо боқимондаи саҳобаҳоро ба ҳоли худашон мегузоштем ва онҳоро аз ҳамдигар беҳу боло намегуфтем.**

Ҳадиси дуюм: Усмони шаҳид.

Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: «Паёмбар (с) бо ҳамроҳии Абубакру Умару Усмон, болои кӯҳи Ухуд

баромаданд, ногаҳон кӯҳи Уҳуд ба ларза даромад, Паёмбар (с) гуфт: «Ором бош эй Уҳуд, дар болои ту паёмбару Сиддиқу ду шаҳид аст, (яъне Умару Усмон)».

Ҳадиси сеюм: Усмон аз аҳли ҷаннат аст.

Аз Абумӯсои Ашъарӣ ривоят аст, ки гуфт: «Паёмбар (с) дохили боғе шуду маро амр кард, ки дарбон шавам, дар ин вақт касе дарро кӯфт. Паёмбар (с) гуфт: «**Ўро иҷозат бидеҳ ва башораташ бидеҳ, ки аз аҳли ҷаннат аст, пас дидам, ки Абубакр будааст, башорати паёмбарро ба ӯ расондам, боз каси дигаре омад паёмбар (с) гуфт: ӯро иҷозат бидеҳ ва башораташ бидеҳ, ки аз аҳли ҷаннат аст, пас дидам ки Умар аст, ба ӯ низ башорати паёмбарро расонидам, сипас чанде нагузашта буд, ки боз дар қуфта шуд. Паёмбар (с) каме сукут карду гуфт: «**Ўро иҷозат бидеҳ ва башораташ****

бидех, ки аз аҳли ҷаннат аст ба омадани балое, ки ба сараш хоҳад омад». Вақто дарро боз кардам, дидам, ки Усмон аст, башорати паёмбарро ба омадани балое, ки ба сараш меояд, ба ӯ расонидам. Усмон дар ҷавоб гуфт: «Худованд дар он рӯз кӯмаккунанда аст».

(Муттафақун алайҳ)

Ҳадиси чаҳорум: аз Усмон (р) малоикаҳо ҳаё мекунанд.

Аз Оиша, модари мӯъминон (р) ривоят аст, ки гуфт: «Паёмбар (с) дар хонаи ман дар ҳоле такая зада буд, ки пойҳояш то зону ё болотар луч буданд, дар ин ҳол Абубакр (р) иҷозаи вуруд хост. Паёмбар (с) ба ӯ иҷозат дод ва ҳолаташро тағйир надод. Умар (р) иҷозаи вуруд хост, ба ӯ ҳам иҷозат доду ҳолаташро дигар накард, сипас чанде нагузашта Усмон (р) иҷозаи вуруд хост. Паёмбар (с) дар ҷояш рост нишаста, пойҳояшро бор карду

сипас ба Усмон иҷозати вуруд дод, вақте ки онҳо баромаданд, ҳазрати Оиша (р) ба паёмбар (с) гуфт: «Эй расули Худо, чаро вақте ки Абубақр даромад, ҳолататро тағйир надодӣ, инчунин вақте ки Умар даромад, ҳолататро тағйир надодӣ, лекин ба муҷарради иҷоза хостани Усмон ба ҷоят нишастию пойҳоятро пушонда сипас ба ӯ иҷозати вуруд додӣ?» Паёмбар (с) гуфт: «Эй Оиша, оё аз марде ҳаё накунам, ки малоикаҳо дар осмон аз ӯ ҳаё мекунанд?».

(Ривояти Муслим)

Инчунин дар ривояти дигар омадааст, ки паёмбар (с) гуфт: «Бораҳмтарини умматам бар умматам Абубақр аст ва саҳтгиртарини умматам дар амри Худо бар умматам Умар аст, ва содиқтарини умматам дар ҳаёаш Усмон аст».

(Ривояти Аҳмад ва Тирмизӣ)

Ҳадиси панҷум: Усмони саховатманд.

Аз Абуабдурахмони Суламӣ (р) ривоят аст, ки вақте, ки ҳазрати Усмон (р) муҳосира шуд, ба мардум нидо карду гуфт: «**Ин нидои ман фақат ба асҳоби паёмбар (с) аст, шуморо ба Худо қасам медиҳам, бигӯед: «Оё ба ёд доред, вақте ки паёмбар (с) гуфт, ки ҳар кӣ лашкари Ёусраро омода созад, ҷаннатӣ аст» Сипас ман ин лашкарро омода сохтам?! Оё медонед, ки паёмбар (с) гуфт, ки ҳар кӣ чоҳи Румаро биканад, ҷаннатӣ аст. Сипас ман чоҳро кандам?! Тамоми саҳобаҳое, ки онҳо буданд, гуфтанд: «Бале, рост мегӯӣ!»**

(Ривояти Бухорӣ)

Инчунин аз Абдурахмон ибни Хабоб (р) ривоят аст, ки гуфт: «**Паёмбарро дидам, ки мардумро даъват мекард, ки лашкари Ёусраро омода созанд. Усмон (р) гуфт, ки эй Расули Худо, ман омода кардани сад уштурро бо тамоми муҳимоташ дар роҳи Худо ба**

ӯҳда мегирам». Сипас Паёмбар (с) боз барои оmodасозии лашкар нидо кард, Усмон боз гуфт: «Эй Расули Худо, сесад уштур бо тамоми муҳимоташ дар роҳи Худо ба ӯҳдаи ман». Паёмбар (с) аз минбар поён омаду гуфт: «**Аз ин рӯз баъд ба Усмон зараре намерасад, ҳар коре, ки бикунад** (яъне, аз ин рӯз баъд Усмон коре намекунад, ки аз ӯ бахшида нашавад)». (Ба дигар маъно, Паёмбар (с) барои ҳазрати Усмон ҷаннатро замонат дод).

(Ривояти Тирмизӣ)

Аз Абдурахмон ибни Самра (р) низ ривоят аст, ки гуфт: барои омода сохтани лашкари Ёусра Усмон (р) ҳазор диноар дар бағали паёмбар (с) оварда рехт. Паёмбар (с) онҳоро ба ҳар сӯ рӯйгардон мекарду мегуфт: «**Аз ин рӯз ва минбаъд ба Усмон зараре намерасад**», (яъне, агар гуноҳе ҳам кунад, Худо ӯро мебахшаду ба ӯ зарар намерасад).

(Ривояти имом Аҳмад ва имом Тирмизӣ)

Адли ҳазрати Усмон (р)

Аз намунаҳои адли Усмон (р) ин буд, ки амр мекард то тамоми мансабдорону вазифадорони аркони хилофат дар мавсими ҳаҷ дар Макка ҷамъ шаванд ва ба мардуме, ки дар таҳти хилофаташ зиндагӣ мекарданд, нома менавишт. Дар нома навишта буд, ки ҳар касе, ки чӣ шикоят аз волиёну амирон дорад, ба ман хабар бидиҳад, ман ҳаққашро меситонам.

(Тартиб ва таҳзиб, Ал-бидоя ва-н-ниҳоя, саҳ. 51)

Инчунин аз намунаҳои адли Усмон (р) ин буд, ки ҳукми Худоро ҷорӣ мекард, агарчи маҳкум аз хешовандонаш ҳам бошад, ҳамчунон ки ҳукми нӯшидани арақро дар Валид ибни Уқба (р), ки фарзанди модараш буд, ҷорӣ карда буд.

Тарси Усмон (р) аз Худованд

Ҳазрати Усмон (р) вақте назди қабре меистод, чунон
гирия мекард, ки аз оби дида ришаш тар мешуд. Аз ӯ
пурсиданд: «Эй амири муъминон, вақте ки ҷаннату
дӯзахро ба ёдат меоранд, гирия намекунӣ, аммо вақте
ки қабрро ба ёдат биёранд, гирия мекунӣ?» Ҳазрати
Усмон (р) гуфт: «**Қабр аввалин манзилатест, аз
манзилатҳои охират. Агар инсон аз азоби он
наҷот ёбад, ончи ки пас аз он меояд, осон аст ва
агар аз азоби он наҷот наёбад, он чи ки баъд аз ӯ
меояд мушкилтар аст**». Ва илова намуд, ки аз
паёмбар (с) шунидааст: «**Манзараеро надидам дар
қиямат, магар ин он чи ки дар қабр аст, аз ӯ
гаронтар буд**».

(Ривояти Тирмизӣ)

Ибодатҳои ҳазрати Усмон (р)

Вақте ки ҳазрати Усмон (р) кушта шуд, ҳамсараш ба қотилон гуфт: «Шумо Усмонро дар ҳоле куштед, ки Қуръонро ҳангоми шаб дар як рақъати намозаш мехонд». Инчунин вақте ки кушта шуд, Қуръон дар оғӯшаш буд.

(Асҳобу-р-расул, 1\170)

Меҳрӯбонии ҳазрати Усмон (р) ба мардум

Ҳазрати Усмон (р) нисбат ба мардум марди бисёр ҳалиму меҳрӯбону дилсӯзе буд. Бисёр боҳаёву хоксор буд. Маҳз ҳалими ва хоксории ӯ буд, ки дар фосиқон бар ҳазрати Усмон (р) чуръати ҳамла кардан пайдо шуд.

Ибни Умар (р) ба он фосиқону ноҳалафоне, ки ҳазрати Усмонро кушта буданд, мегӯяд: «Шумо бар Усмон чизҳоеро айб гирифтед, ки агар Умар ин корҳоро мекард аз ӯ айб намегирифтед».

Аз ин гуфтаи ибни Умар (р) фаҳмида мешавад, ки фосоқон аз ҳилму меҳрубонии ҳазрати Усмон (р) сӯиистифода карда, ўро ихота карданду мазлумона куштанд.

Меҳрубониҳои ҳазрати Усмон (р) ба мардум дар он зоҳир мегардид, ки ҳама вақт аз аҳволашон бохабар буду беморҳояшонро хабар мегирифт. Намегузашт, ки нарху наво боло раваду зиндагӣ ба сари мардум вазнин ояд. Лекин ҳайҳоту ҳайҳот, то замоне, ки инсон неъмат дорад, қадри онро намедонад. Акнун бо чашми сар дида истодаем, ки мусалмонон дар кадом ҳолат зиндаги доранд.

Кушта шудани ҳазрати Усмон (р)

Аз Ҳузайфа (р) ривоят аст, ки гуфтааст: «**Аввалин фитна, кушта шудани ҳазрати Усмон (р) будааст ва охирин фитна баромадани Дачҷол аст. Қасам ба он зоте, ки чони ман дар дастӣ ўст, агар касе дар дилаш аз кушта шудани Усмон (р) заррае розӣ гардида бошад, (яъне касе аз кушта шудани ҳазрати Усмон розӣ бошад), агар ин шахс намираду бо Дачҷол вохӯрад, ўро пайравӣ хоҳад кард**».

Аз ибни Асокир аз Ҳасан (р) ривоят аст, ки гуфт: «Усмон вақте кушта шуд, Алӣ дар он ҷо набуд ва вақте кушта шудани Усмонро шунид, гуфт: **«Парвардигоро, ман на аз кушта шудани Усмон розӣ ҳастам ва на таманои онро доштам»**

Абдурахмон ибни Маҳдӣ мегӯяд: «**Ду хислате Усмон (р) дар ниҳод дошт, ки Абубакру Умар (р) надоштанд: якум, сабри Усмон (р) бар ҷонаш, то ин ки кушта**

шуд, дуввум, чамъ кардани мардум дар як қироати
Қуръон.

Аз ибни Умар (р) ривоят аст ки гуфт: «Усмон аз
фосиқоне, ки ӯро муҳосира карда буданд,
мушфиқона пурсид: «Барои чӣ маро мекушед?

Ман аз Паёмбар (с) шунидаам, ки гуфтааст:
«Рехтани хуни мусалмон ҳалол намешавад, магар
ба се сабаб: аввал марди зандоре, ки зино кунад, ӯ
сангсор мешавад; дуввум, касе касеро қасдан
бикушад, аз ӯ қасос гирифта мешавад; саввум,
касе, ки муртад шавад (яъне баъд аз ин ки
мусалмон буд, кофир шавад) кушта хоҳад шуд.

Ман ба Худо қасам мехӯрам, ки на дар замони
ҷоҳилия ва на дар замони ислом зино накардаам ва
касери низ ноҳақ накуштам. Ва аз рӯзе, ки мусал-
мон шудаам, муртад нашудаам. Ман шаҳодат
медихам, ки Худо якка ва ягона аст ва Муҳаммад
расули Ӯст». (Ривояти Аҳмад ва Тирмизӣ)

Усмон (р) саҳобаҳоро аз даҳлат кардан

манъ мекунад

Ҷосиқон ҳазрати Усмонро (р) муҳосира карданд ва аз ӯ обу таъомро манъ карданд, саҳобаҳои паёмбар (с) хостанд, ки онҳоро бо зӯри силоҳ манъ кунанд. Ҳазрати Усмон (р) онҳоро аз ин кор боздошт ва гуфт: **«Аз ҳама зиёд итоаткунандаи шумо аз ман, касе аст, ки даст ба силоҳаш назанад».**

Инчунин ҳазрати Усмон (р) ба ҷавонони саҳоба мисли ҳазрати Ҳасану Ҳусейну ибни Умару ибни Зубайру (р) дигарҳо гуфт: **«Шуморо ба хоҳири Худо ва ба ӯ қасаматон медиҳам, ки коре накунед, ки ба хоҳири ман қатрае хун рехта шавад».** Ҳазрати Алӣ (р) низ барои кӯмак ва нусрати ӯ омад. Ҳазрати Усмон (р) ба ӯ гуфт: **«Ман эҳтиёҷ ба ҷангу хунрезӣ надорам!!!»**

Балки ҳазрати Усмон (р) аз он фосиқон хост, ки бидуни рехтани хуне баргарданду аз ин корашон даст кашанд.

Ин корро низ ҳазрати Усмон (р) ба хотири он кард, ки ба сабаби ӯ хуни мусалмоне ноҳақ нарезад ва фитнае рӯй надихад.

Лекин тақдири ҳазрати Усмон (р) ҳамин будааст, бояд аз дунё шаҳид гузарад. Чунки паёмбарро дар хоб дида буд, ки ба ӯ гуфт:

"أفطر عندنا الليلة يا عثمان"

«Эй Усмон ин бегоҳ дар назди мо ифторатро бикун».

(Ривоят бо тасҳеҳи Ҳоким ва Заҳабӣ ӯро мувофиқат кард)

Субҳи ҳамон рӯз дар ҳоле, ки рӯзадор буд, кушта шуд.

Лаҳзаҳои охири ҳаёти Усмон (р)

Ҳазрати Усмон (р) дар лаҳзаҳои охир бист ғуломро озод кард ва талаб кард, ки барои ӯ эзоре биёранд, ки бипӯшад, зеро ҳангоме ки ӯро мекушанд, авраташ намоён нашавад. Чунки бисёр марди боҳаёе буд, ҳатто шарм дошт, ки авраташ баъди вафоташ намоён шавад, хушо ба ҳолат, эй Усмон! Сипас Қуръонро дар байни дастонаш гузошту шурӯъ кард ба тиловат кардан ва ба тақдири Худо тан доду дасташро аз куштор бардошт.

Қотилони худро насихат кард ва ба онҳо ки будану фазлашро дар ислом фаҳмонд, лекин онҳо аз куштор даст набардоштанд, бар сараш ҳучум карданду ӯро куштанд.

Дар ривояти дигар омадааст, ки аввалин қатраи хуни ҳазрати Усмон (р) дар болои ин оят чакида буд:

﴿فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾ [البقرة: ۱۳۷]

«Пас зуд бошад, ки кифоят кунад Худо бо интиқоми ту ононро ва Ёст шунавову доно».

(Сураи Бақара, ояти 137)

Ҳазрати Усмон (р)-ро дар синни ҳаштодсолагӣ ва дар ривояти дигаре дар синни ҳаштоду чаҳорсолагӣ ба шаҳодат расонидаанд.

Чигунае ки васият карда буд, ҳазрати Зубайр ибни Ёввом (р) ҷанозааш карду ёро дар гӯристони Бақиъ, дар паҳлӯи масҷиди паёмбар (с) ба хок супориданд. Худованд аз Усмон розӣ бошад.

Парвардигоро! Мо шаҳодат медиҳем, ки ҳазрати Усмонро ва инчунин ҳамаи халифаҳои рошидин ва тамоми саҳобагонро дӯст медорем, Парвардигоро, аз ҳамаи онҳо розӣ бош!

Салавоту дуруд бар набии мо ва олу асҳобаш.

«Оё намехоҳи ки манзилати ту дар назди ман
ҳамонанди манзилати Ҳорун дар назди Мӯсо
бошад магар ин ки баъди ман Паёмбаре нест»

Алӣ ибни Абутолиб

(р)

Пешгуфтор

Ба номи Худованди бахшандаи меҳрубон

Ҳамду сано Худованди бузургро ва салавоту салом бар беҳтарини паёмбарон Муҳаммад (с) ва аҳли байту асҳобаш.

Сӯҳбати мо дар бораи чаҳорумин ва охирин халифаҳои рошидин ва яке аз даҳнафараи башорат додашуда ба ҷаннат ва аввалин мусалмон аз хурдсолон ва наздиктарини насаб ба паёмбар (с) аз халифаҳои рошидин буд ва домоди паёмбар (с) шавҳари ҳазрати Фотима, (р) Абулҳасан Алӣ ибни Абутолиб (р) мебошад.

Ҳазрати Алӣ (р) дар миёни саҳобаҳо яке аз уламои машхуру ботақво ва дар майдони ҷанг яке аз қахрамонону далерони майдон ба ҳисоб мерафт.

Ӯ парчамбардори рӯзи хайбар буд ва шамшераш ҳамавақт барои одоб додани душманони ислом ва гирифтани ҳаққи заъифон омода буд.

Дар тарбияти Паёмбар (с)

Ҳазрати Алӣ (р) дар хонаи Паёмбар (с) тарбият ёфта буд, пеш аз биъсати паёмбар (с) дохили хонаи ӯ шуда буд ва то охири умри паёмбар (с) дар тарбияти ӯ буд. Аз ибни Исҳоқ аз Муҷоҳид ибни Ҷибр ривоят шудааст, ки гуфт: «Яке аз неъматҳои Худованд бар ҳазрати Алӣ (р) ин буд, ки қabilaи Қурайш ба мушкилоти қаҳти дучор шуда буданд ва Абутолиб, падари ҳазрати Алӣ фарзандони зиёде дошт. Паёмбар (с) ба амакаш Аббос (р), ки сарватмантарини бани Ҳошим буд, пешниҳод кард, ки дасти кумак ба Абутолиб дароз кунанду ҳар бародараш як фарзанди ӯро ба кафолати худ дарорад. Аббос (р) ин пешниҳоди паёмбарро пазируфт ба назди Абутолиб рафтанд ва ба ӯ ин пешниҳодро (кӯмакро) иброз доштанд. Абутолиб ин пешниҳодро қабул карду ба онҳо гуфт: «Барои ман аз фарзандонам Ақилро бигузореда сипас ҳар чиро ки маслиҳат медонед, бикунед».

Паёмбар (с) аз фарзандони Абутолиб ҳазрати Алиро ба кафолату тарбияти худ дароварду ҳазрати Аббос (р) Чаъфарро, вақте ки паёмбар (с) аз ҷониби Худованд ба Паёмбарӣ ихтиёр шуд, ҳазрати Алӣ (р) аз хурдсолон аввалин шуда исломро қабул кард.

Ислом овардани ҳазрати Алӣ (р)

Ҳазрати Алӣ (р) мегӯяд: «Паёмбар (с) рӯзи душанбе ба паёмбарӣ фиристода шуд ва ман рӯзи чаҳоршанбе имон овардам».

Ӯ аввалин мусалмон аз хурдсолон буд, вақте ки имон овард, ҳаштсола буд.

Ба сабаби хурдсолияш ва тарбият диданаш дар хонаи Паёмбар (с) беҳтарин ва олитарин ахлоқро аз худ карда буд, дар тӯли умраш, ба бӯте сачда накарда буд ва арақ нанӯшида буд, ҳатто роҳи майхонаро ҳам намедонист.

Ҷонфидоии ҳазрати Алӣ (р) ба хотири паёмбар

(с)

Паёмбар (с) мехост, ки ба Мадинаи мунаввара ҳичрат кунад ва мушрикони Макка бошанд, ҳама иттифоқ карда буданд, ки дар вақти хобаш ҳама бо як зарба бо шамшерҳояшон бояд паёмбарро бикушанд.

Мушрикони Макка бо шамшерҳои аз ғилоф берун, пушти дарвоза интизори дохил шудану куштани паёмбарро доштанд.

Аммо ҳазрати Алӣ (р) бошад, ҷонашро фидои паёмбар (с) карда, дар бистари паёмбар (с) хобид, то ки ҳар нохушии меояд, бигузур бар сари ӯ биёяду паёмбар (с) солим аз миёни онҳо баромада, ба Мадинаи мунаввара ҳичрат кунад.

Чи хушо ба ҳоли касе, ки ҷонашро фидои беҳтарини халқ дар назди Худо кунад.

Адои амонат

Вақте ки паёмбар (с) ба сӯи Мадина ҳичрат кард, ҳазрати Алиро амр кард, ки муддате дар Макка бимонаду амонатҳои мардум, ки назди паёмбар (с) буданд, ба соҳибонаш баргардонад ва сипас ба Мадина биёяд. Агарчи ин кор хеле хатари бузург дошт, ҳазрати Алӣ (р) беягон мамонеъату тардид иҷро кард.

Чангҳое, ки ҳазрати Алӣ иштирок карда буд

Ҳазрати Алӣ (р) дар чанги Бадр иштирок карда буд ва яке аз қаҳрамонони он чанг шинохта мешуд.

Дар чанги Уҳуд дар тарафи рости лашкар буд, баъди Мусъаб ибни Умайр байрақи ислом дар дасти ӯ буд.

Дар чанги Хандақ ҳам иштирок карда буд ва дар он чанг яке аз паҳлавонон ва қаҳрамонони мушрикони

Амр ибни Вудди Омириро ба қатл расонида буд.

Дар Ҳудайбия ва байъати Ризвон низ иштирок карда буд.

Яке аз қаҳрамонони чанги Ҳайбар буд. Дар ин чанг қаҳрамониҳои зиёде нишон дод, то ки Худованд бо дасти ӯ мусулмононро дар ин чанг пирӯз гардонд.

Дар Умратулқазо (умраи қазо шуда) иштирок карда буд. Паёмбар (с) дар он ҷо ба ҳазрати Алӣ (р) гуфт:

«Ту аз ман ҳастӣ ва ман аз ту ҳастам».

(Ривояти Бухорӣ)

Инчунин дар фатҳи Хунайну Тоиф низ иштирок карда, дар он ҷойҳо қаҳрамониҳои зиёде нишон дода буд.

Паёмбар (с) ўро бо ҳамроҳии Холид ибни Валид (р) ба сӯи Яман ҳамчун амир ва ҳоким равон карда буд, сипас вақти ҳаҷҷатулвадоъ, нияти ҳаҷ карда ба Макка омад ва ҳамроҳи паёмбар (с) якҷоя ҳаҷ карданду қурбонӣ карданд.

Оё паёмбар (с) васият карда буд, ки ҳазрати Алӣ

(р) баъд аз ӯ халифа шавад?

Чун паёмбар (с) мариз шуд, ҳазрати Аббос (р) ба ҳазрати Алӣ (р) гуфт: «Бирав аз паёмбар (с) бипурс, халифаи ӯ кист?» Ҳазрати Алӣ (р) гуфт: «Валлоҳи наменурсам, чунки агар халифагиро барои мо манъ кунад, пас мардум дигар онро барои мо намедиханд». Ҳадисҳои сахиху сареҳу возеҳ зиёд аст, ки паёмбар (с) касеро бо таври ошкор халифа ё васият накарда буд, ки баъд аз сараш халифа шавад, балки ишораи хафи (ғайри сариҳ ё ошкор) ва мафҳуме ба сӯи Абубакр (р) карда буд, он ҳам ин буд, ки ӯро дар зиндагиаш дар намоз пеш даровард, то ки мардум бифаҳманд, ки ҷонишини ӯ чуноне ки дар умури дини Абубакр (р) аст, ҳамин хел дар умури дуняви низ бояд Абубакр (р) бошад.

Аммо он ривоятҳое, ки ҷоҳилону дурӯнгӯён бофандагон мекунанд, ки гӯё паёмбар (с) васият

карда бошад, ки ҳазрати Алӣ (р) бояд баъд аз ӯ халифа шавад, инҳо ҳама ифтироҳову дурӯғҳои бофташуда мебошанд. Чунки агар ҳамаи ин ривоятҳо рост бошанд, пас гӯё саҳобаҳои паёмбар (с) хиёнат карда ва васияти паёмбарро ба ҷо наоварда бошанду дигар касро ба ҷои ҳазрати Алӣ (р) халифа интиҳоб карда бошанд. Ҳамаи ин хиёнатҳо ҳам ба фоидаи кӣ? Ба фоидаи ҳеч кас ва ин ҳеч маъно надорад!

Ҳар як муъминне, ки ба Худову Расулаш имон дораду дар ҳақ будани дини ислом шак надорад, бе ягон шаку шубҳа мефаҳмад, ки ҳамаи ин ривоятҳо бардурӯғ ҳастанд ва саҳобаҳои паёмбар (с) бехтарини халқ баъд аз паёмбарон мебошанд ва асри сипаркардаи онҳо бехтарини асри ин уммат аст.

Мувофиқи гуфтаҳои Қуръону паёмбару иҷмои салафу халаф тамоми саҳобаҳои паёмбар (с) дар расонидани дин ба мардумони баъдияшон ягон кӯтоҳӣ ё хиёнате накардаанд. («Ал-бидоя ва-н-нихоя», 7\236)

Инчунин ҳар касе ки даъво мекунад, ки паёмбар (с) васият карда буд, ки Алӣ (р) баъд аз ӯ халифа шаваду боз ҳазрати Алӣ (р) халифагиरो талаб накард, балки ба халифаҳои пеш аз худаш ҳамчун вазир шуду боз онҳоро зан доду аз онҳо зан гирифт. Ин як таъна ва як иттиҳомӣ бузурге дар шаъни ҳазрати Алӣ (р) аст, чунки ин кор маъноӣ онро дорад, ки гуё ҳазрати Алӣ (р) ҳақро медонисту лекин сукут кард.

Аммо мо аҳли суннат бошем, ҳаргиз чунин таънаро дар шаъни ҳазрати Алӣ (р) ҷоиз намедонем, балки ҳазрати Алӣ (р) дар назди мо ҳамчун як қаҳрамонӣ далере буд, ки ба хотири баёни ҳақиқат аз касе тарсу ҳаросе надошт ва ба хотири изҳори ҳақ хотири касеро ҳам намедид.

Назари ҳазрати Алӣ (р) аз халифаҳои пеш аз худаш

Вақте ки паёмбар (с) аз дунё гузашт, ҳазрати Алӣ (р) аз ҷумлаи касоне буд, ки паёмбарро шустушӯй кардаанду кафан карда, ба хок супориданд... Вақте, ки ҳазрати Абубакрро рӯзи Сақифа ба халифагӣ байъат карданд, ҳазрати Алӣ (р) ўро мисли дигарон байъат кард, ва тоати ўро вочиб донист.

Вақте ки Абубакр (р) аз дунё гузашт ва ҳазрати Умарро ба халифагии баъд аз худаш таъин кард, дар ин ҷо низ ҳазрати Алӣ (р) бе ягон мамониат ба ҳазрати Умар (р) даст доду байъат кард, ва ҳазрати Алӣ (р) аз ҷумлаи касоне буд, ки ҳазрати Умар (р) доимо аз ў машварат мегирифт.

Ва дар ривояти дигар омадааст, ки ҳазрати Алӣ (р) дар замони хилофати ҳазрати Умар (р) қозӣ буд ва дар сафараш ба сӯи Шом ўро ҳазрати Алӣ (р)

ҳамроҳи карда буд ва шоҳиди хутбаи ҳазрати Умар (р) дар Ҷобия буд.

Инчунин, баъд аз он ки ҳазрати Умар (р) аз ҷониби Абулӯълӯъи маҷусӣ захмдори шадид гашт, ҳазрати Алиро аз ҷумлаи шаш нафаре, ки бояд яке аз онҳо халифа мешуданд, таъин карда буд. Сипас аз ин шаш нафар ҳазрати Усмон (р) халифа таъин шуд, ҳазрати Алӣ (р) бо ҷону дил ба ӯ дасти байъат доду тоати ӯро вочиб донист.

Вақте ки ҳазрати Усмон (р) шаҳид шуд, мардум ҳама ба ҳазрати Алӣ (р) рӯй оварданду хостанд, ки ба ӯ байъат кунанд, лекин ҳазрати Алӣ (р) розӣ нашуд, вақте ки мардум исрор варзиданд, ҳазрати Алӣ (р) аз онҳо пинҳон шуду дар боғи Амр ибни Мабдул даромада, дарро аз дохил баст. Мардум бошанд ӯро таъқиб карда, омада дари ӯро зада, аз ӯ талаб карданд, ки берун ояд ва халифаи мусалмонон шавад. Ҳазрати Алӣ (р) қабул накард, то ки Талҳаву Зубайр-

ро ҳамроҳи худ оварданд ва ба ҳазрати Алӣ (р)
боисрор гуфтанд, ки ин ҳеч гоҳ мумкин нест, ки
мардум бидуни халифа зиндагӣ кунанд, ҳулоса баъди
исрорварзиҳо ҳазрати Алӣ (р) даст дод ва ӯро ба
халифагӣ байъат карданд.

Фазилатҳои ҳазрати Алӣ (р)

Ҳазрати Алӣ (р) соҳиби фазилатҳо ва маноқиби зиёде аст, ҳатто ки имом Аҳмад ибни Ҳанбал мегӯяд: «Он чи ки дар фазилати ҳазрати Алӣ (р) омадааст, дар ғайри ӯ наомадааст ва ин ҳам далолат бар муҳаббати аҳли суннат ва ҷамоат ба ҳазрати Алӣ (р) ва аҳли байти паёмбар (с) мекунад, чунки ҳамаи ин ҳадисҳо ва ривоятҳоро аҳли суннат ва ҷамоат ривоят карданд ва то имрӯз беягон каму зиёду нуқсон онҳоро ҳифз карда ва чизе аз онро пинҳон накарда, ба дигарон расониданд.

Имоми Аъзам, имом Абуҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ дар "Фикҳи акбар" чунин мегӯяд:

Афзалтарини инсонҳо баъди паёмбарон Абубакри Сиддиқ мебошад, сипас Умари Форук ва сипас Усмон ибни Аффон ва сипас Алии Муртазо.

Тартиби фазилати онҳо айнан чи гунае ки тартибашон дар хилофат аст, ҳамон хел мебошад. Аввал Абубакр, сипас Умар, сипас Усмон, сипас Алӣ. Яке аз уламои бузурги ислом Абулаббос мефармояд:

"من طعن في خلافة أحد من هؤلاء، فهو أضل من حمار أهله"

«Касе ба хилофати якеи онҳо таъна занад, пас ӯ гумроҳтар аз хари хонааш аст».

Ба хилофати онҳо таъна задан мисли ин аст ки, агар бигӯянд ки Абубакр ба халифагӣ сазовор нест ё ин ки бояд фалонӣ ба ҷои ӯ халифа мешуд ва ба монанди ин суханҳо таъна ба хилофати онҳо аст.

Худованд аз хамаи онҳо розӣ шавад.

Баъзе ҳадисҳое, ки дар фазли ҳазрати Алӣ (р)

омадаанд

Ҳадиси аввал: «Алӣ аз аҳли ҷаннат аст».

Паёмбар (с) фармуд: «**Абубақр ҷаннати аст, Умар ҷаннати аст, Усмон ҷаннати аст, Алӣ ҷаннати аст...**»

(Ривояти имом Аҳмад ва Тирмизӣ, ҳадиси саҳеҳ)

Ҳадиси дувум:

Аз ҳазрати Алӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: «**Қасам ба он Худое, ки донаро рӯёнд ва рухро офарид. Паёмбар (с) ба ман ӯҳд кард, ки дӯст намедорад маро, магар мӯъмин ва бад намебинад маро магар мунофиқ**».

(Ривояти Муслим)

Ҳадиси сеюм: Манзалати Алӣ (р)

Аз Саъд ибни Абуваққос (р) ривоят аст, ки паёмбар (с) ҳазрати Алиро дар Мадина воли монду бо

саҳобаҳо, ба ҷанги Табук рафт, ҳазрати Алӣ (р) гуфт: «Эй Расули Худо, оё манро ҳамроҳи занҳову кӯдакон мегузори?» Паёмбар (с) гуфт: «**Оё намехоҳӣ, ки манзилати ту дар назди ман ҳамонанди манзилати Ҳорун дар назди Мӯсо бошад? Магар ин ки баъди ман паёмбаре нест**».

(Муттафақун алайҳ)

Ҳадиси чаҳорум:

Аз Саъд ибни Абуваққос (р) ривоят аст, ки гуфт: вақте ки ин оят нозил шуд:

﴿فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَأَنْفُسَنَا وَأَنْفُسَكُمْ﴾ (٦١)

[آل عمران: ٦١]

«Пас бигӯ биёед то бихонем фарзандони худро ва фарзандони шуморо ва занони худро ва занони шуморо ва шахсиятҳои худро ва шуморо...»

(Сураи Оли Умрон, ояти 61)

Паёмбар (с) ҳазрати Алӣ ва Фотимаву Ҳасану Ҳусейнро ба наздаш хонду гуфт: **«Парвардигоро, инҳо ҳастанд аҳли ман».**

(Ривояти Муслим)

Ҳадиси панҷум:

Аз Саҳл ибни Саъд (р) ривоят аст, ки рӯзи Хайбар, паёмбар (с) гуфт: **«Фардо байрақро ба касе медиҳам, ки Худованд бо дастӣ ӯ пирӯзи меорад ва ӯ Худову расулашро дӯст медорад ва Худову расулаш ӯро дӯст медоранд».** Мардум тамоми он шаб дар ин бора гуфтугӯ мекарданду бесаброна интизор буданд, ки он шахс ки бошад. Вақте ки субҳ дамид, ҳама ба назди паёмбар (с) рафтанд ва ҳар яки аз онҳо хоҳиш мекарданд, ки байрақро ба онҳо бидиҳад. Паёмбар (с) гуфт: **«Алӣ дар кучост?»** Гуфтанд: **«Чашмонаш дард мекунад».** Гуфт: **«Ӯро ба назди ман бихонед».** Вақте ки ба назди паёмбар (с) омад, паёмбар (с) аз оби даҳонаш ба чашмони ӯ молид

ва дуо кард. Чашмонаш чунон \bar{u} шифо ёфтанд, ки $\bar{g}\bar{u}\bar{e}$ маризиеро надида буданд. Сипас байрақро ба дасти \bar{u} дод ва Худованд ба дасти ҳазрати Алӣ (р) мусулмононро пирӯз гардонд».

(Муттафақун алайҳ)

Ҳадиси шашум:

Аз ҳазрати Алӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: «**Вақте ки паёмбар (с) маро ба сӯи Яман ҳамчун амир равон кард, ба \bar{u} гуфтам: «Эй Расули Худо, шумо маро ба сӯи қавме равон мекунед, ки онҳо аз ман калонсоланд. Ман чӣ гуна миёни онҳо ҳукм кунам?»** Паёмбар (с) гуфт: «**Бирав эй Алӣ, Худованд ҳақро дар забонат устувор мегардонад ва дилатро ҳидоят мекунад**».

(Ривояти имом Аҳмад ва Насои дар «Хасоис»)

Ҳадиси ҳаштум:

Аз Бароъ ибни Ёзиб (р) ривоят аст, ки паёмбар (с) ба Алӣ (р) гуфт: «**Ту аз ман ҳастӣ ва ман аз ту ҳастам**».

(Ривояти Бухорӣ)

Аз Ҳабаш ибни Ҷанода (р) ривоят аст, ки паёмбар (с) гуфт: «**Алӣ аз ман аст ва ман аз Алӣ ҳастам, касе кореро накунад ба ҷои ман, магар ман ё Алӣ**».

(Ривояти имом Аҳмад ва Тирмизӣ)

Мадҳу санои саҳоба ва уламо бар ҳазрати Алӣ

(р)

Ҳазрати Умар (р) гуфт: «Алӣ дар қазоват аз беҳтарини мост».

Ибни Аббос (р) мегӯяд: «Агар муътамаде барои мо фатвои Алиро нақд кунад, мо ҳаргиз ўро намегузорему дунболи дигар фатвоҳо гардем».

Ибни Саъд аз Саъид ибни Мусаяб ривоят мекунад, ки гуфт: «Касе аз саҳобаҳо намегуфт аз ман бипурсед, магар Алӣ (р)».

Ибни Масъуд (р) мегӯяд: «Олимтарин шахс дар фароиз ва қозитарини мардуми Мадина Алӣ (р) буд».

Аз ҳазрати Оиша, модари мӯъминон (р) ривоят аст, ки гуфт: «Касе олимтар ба суннати паёмбар (с) мисли Алӣ боқӣ намондааст».

Масруқ мегӯяд: «Умару Аливу ибни Масъуд (р) илми тамоми саҳобаро доранд».

Ҳазрати Умар (р) мегӯяд: «Барои Алӣ се хислате дода шудааст, ки агар яке аз онҳо барои ман дода мешуд, бароям маҳбубтар аз шутури сурх (хумри наъам) буд. Аз ӯ пурсиданд, кадомҳо ҳастанд он хислатҳо? Гуфт: «Паёмбар (с) ба ӯ духтарашро дод ва ӯро дар масҷид иҷозаи сукунат дод ва байрақро рӯзи Ҳайбар ба ӯ дод».

Ҳазрати Алӣ (р) мегӯяд: «Ба Худо қасам, ояте нозил нашудааст, ки ман надонам, барои чӣ нозил шудааст ва дар кучо нозил шудааст ва барои ки нозил шудааст. Худованд барои ман дили дорои ақли расо ва забони бурро арзонӣ доштааст».

Зоҳидӣ ва хоксории ҳазрати Алӣ (р)

Ҳазрати Алӣ (р) байтулмодро мерӯфтун дар он ҷо намоз мехонд, ба умеде, ки рӯзи қиёмат шоҳиди бидиҳад, ки молеро аз мусулмонон пинҳон накардааст.

Вақте ки ҳазрати Алӣ (р) зимомии хилофатро ба даст гирифт, зоҳидиву хоксорияшро тамоман аз даст на- дода, қабул накард, ки дар қасри хилофат бишинад, балки ўро пушти сар карда мерафту мегуфт: «Ман дар ин қасрӣ Хибол сукунат намекунам».

Чурмуз мегӯяд: «Алиро дидам, ки ду либоси қатарӣ ба тан дошт. Яке куртаи хашину шох ва эзори аз зону каме поёнтар ва ридои сараш низ шол бофтаву кӯтоҳе буд ва дар даст тозиёнае дошт. Дар бозорҳо мегашту мардумро ба тарси Худо амр мекарду онҳоро насиҳат мекард, ки муомилаи хуб кунанду ҳамдигарро дар хариду фурӯш фиреб надиханд».

(Табсира, 1/444)

Адолати ҳазрати Алӣ (р)

Ҳазрати Алӣ (р) дар Сифин сипарашро гум кард. Баъд аз чанд муддате ўро дар дасти яҳудие пайдо кард. Ҳазрати Алӣ (р) сипарашро аз ў талаб кард,

яхуди бошад, даъво кард, ки сипар аз ӯст. Ҳазрати Алӣ (р) яҳуди ро ба назди қозӣ Шурайх бурд, қозӣ Шурайх аз ҳазрати Алӣ (р) талаб кард, ки шоҳид биёрад, ки сипар аз ӯст. Ӯ барои шоҳидӣ ғуломашро бо ҳамроҳии фарзандаш ҳазрати Ҳасан (р) овард. Қозӣ Шурайх гуфт: «Шоҳидии фарзанд дар ҳаққи падар ҷоиз нест, барои ҳамин ҳукми ман ин аст, ки сипар аз онӣ яҳуди аст». Яҳуди вақте ин ҳукми одилонаро мушоҳида кард, дар ҳайрат монду гуфт: «Амирулмӯъминин манро ба назди қозияш бурд, аммо қозияш ба фоидаи ман ҳукм кард! Шаҳодат медиҳам ки Худо якка ва ягона аст ва Муҳаммад паёмбари ӯст».

Сипас ба ҳазрати Алӣ (р) гуфт: «Эй амирулмӯъминин, ин сипар сипари шумост, ҳазрати Алӣ (р) сипарашро ба ӯ бахшид».

Васфи Зирор ибни Замра ҳазрати Алӣро

Ҳазрати Муъовия (р) аз Зирор ибни Замра талаб кард, ки ҳазрати Алӣро дар наздаш васф кунад. Зирор гуфт: «Маро бубахшед, эй Муъовия». Ҳазрати Муъовия гуфт: «**Туро ба Худо қасам медиҳам, Алиро барои ман васф кун**». Зирор гуфт: «Ба Худо қасам, ки Алӣ бисёр марди дурандешу қавие буд, одилона ҳукм мекард, чашмаи илм буд, суханони бо ҳикмат мегуфт, аз дунёву кайфу сафояш ҳамеша дар гурез буд, ҳамеша шабзиндадор буд, ба Худо қасам, ки ҳамеша аз тарси Худо оби дидааш мерехт, либоси дӯстдоштааш либосҳои хашину кӯтоҳ буд ва таъоми дӯстдоштааш таъоми хушку хашин буд.

Дар миёни мо мисли мо буд, худро аз ҳеҷ кас боло намедонист. Вақте ки аз ӯ суол мекардем ҷавобамон меод, вақте ки ӯро даъват мекардем, даъвати моро мепазирuft ва ба Худо қасам, ки бо вучуди ин ки ӯ

яке аз мо буд, аз ҳайбаташ метарсидем, ки бо ӯ сухан
гӯем.

Ва ман шаҳодат медиҳам, ки ман ӯро гоҳо медидам,
ки дар нимашабҳои торику беситора, аз ришаш
мегирифту, чунон гираву нолиш мекард, ки фикр
мекардӣ, ки аз дарди неши хазандае гирия мекунад ва
мегуфт: «Эй дунё, маро бигуздор, бирав дигар касро
мағрури худ кун, эй дунё, оё ту худатро барои ман
зиннат медиҳӣ? Мехоҳӣ манро мағрур кунӣ? Ҳайҳоту
ҳайҳот, ки ман туро се талоқи бебозгашт кардам,
умри ту кӯтоҳ аст ва хатарат бузург аст, оҳ, оҳ, ки
сафар дароз асту роҳ пурхатар аст ва тӯшаи роҳ кам
аст».

Ҳазрати Муъовия (р) вақте ки ин васфҳоро аз Зирор
шунид, гирия карду гуфт: «Худованд раҳмат кунад
Абулҳасанро, ба Худо қасам, ки чунин буд.

(Савоъиқи муҳриқа, 2/ 375, 384)

Шаҳид шудани ҳазрати Алӣ (р)

Чун ихтилоф миёни ҳазрати Муъовия (р) ва ҳазрати Алӣ (р) бисёр тӯл кашид, се нафар аз хавориҷ иттифоқ карданд, ки бояд ҳазрати Алӣ ва Муъовияву Амр ибни Ёсро бикушанд.

Масъули куштани ҳазрати Алӣ (р) Абдурахмон ибни Мулҷам бо ёрии Шабиб ибни Ёҷра буданд.

Дар шаби ҷумъаи ҳабдаҳуми моҳи рамазони соли чиҳилуми ҳиҷрӣ ҳазрати Алӣ (р) аз хобаш бедор шуд, дар ин вақт азонгу омаду гуфт: «Вақти намоз шудааст, эй амирулмӯъминин, ҳазрати Алӣ (р) аз хона баромаду нидо кард: **«Эй мардум, вақти намоз шуд, эй мардум, вақти намоз шуд»**. Дар ин ҳангом, ин ду ҳабиси лаънати, ки пинҳон шуда буданд, Шабиб ўро ба сӯи худаш кашиду бо шамшераш зарбае зад, лекин шамшераш ба дари хона хӯрд. Шабиб вақте дид, ки ба мақсадаш нарасид, гурехта ба хонае дохил шуд, лекин марде аз бани Умайя (аз

қабилаи ҳазрати Муъовия) (р) ўро дастгир карду кушт, сипас Абдурахмон ибни Мулчам бо шамшераш зарба зад. Шамшери ў ба чехраи ҳазрати Алӣ (р) хурда, устухони сарашро шикаста, ба димоғаш (мағзи сараш) расид. Абдурахмон ибни Мулчам роҳи гурезро пеш гирифт, лекин мардум ўро аз ҳар тараф муҳосира карда, дастгир карданд ва ўро ба назди ҳазрати Алӣ (р) оварданд. Ҳазрати Алӣ (р) ба ў нигоҳ карду гуфт: «Агар ман аз дунё гузаштам, хун дар муқобили хун аст, ўро бикӯшед, аммо агар зинда мондам, ба ў даст назанед, ман медонам бо ў чӣ кор кунам».

Ҳазрати Алӣ (р) то шаби якшанбе зинда монд, сипас аз дунё гузашт, Худованд раҳматаш кунду аз ў розӣ бошад.

Ҳазрати Ҳасан (р) бошад, бо амри падараш ҳазрати Алӣ (р) ибни Мулчами хабисро бо шамшер гардан зад.

Худованд аз Алӣ (р) розӣ бошад

Парвардигоро, мо шаҳодат медиҳем, ки ҳазрати
Алиро ва инчунин ҳамаи халифаҳои рошидин ва
тамоми саҳобагонро дӯст медорем.

Парвардигоро, аз ҳамаи онҳо розӣ бош.

Хонандағони азиз! Ин буд баъзе аз фазилатҳои чаҳор
ёрони Паёмбар (с) пас ёрони паёмбарро бидонед ва
ҳурмати онҳоро бачо оред.

Салавоту дуруд бар набии мо ва олу асҳобаш.

Дар матбааи ҶММ "Паёми ошно"

Ба табъ расидааст.

Теъдоди нашр 500 нусха.

Суроға Борбад 54 А

Мундариҷа

Абубакри Сиддиқ (р).....	5
Пешгуфтор.....	6
Ҷавонмардӣ ва соҳиби фазл будани Абубакр (р).....	9
Аввалин марди мусалмон.....	10
Фазилатҳои ҳазрати Абубакр (р).....	13
Баъзе ҳадисҳои, ки дар фазилати ҳазрати Абубакр (р) ворид шудаанд.....	16
Аввалин даъваткунанда ба дини ислом.....	27
Далилҳои, ки бар дуруст будани халифагии ҳазрати Абубакр (р) далелат мекунад.....	29
Суханони саҳобаҳо ва аҳли байт ва уламо дар фазилати ҳазрати Абубакр (р).....	34
Хусусиятҳои ҳазрати Абубакр (р).....	38
Бузургтарин рӯйдодҳо дар замони хилофати ҳазрати Абубакр (р).....	42
Аввалин корҳои, ки Абубакр (р) анҷом дода буд.....	43
Шуҷӯати Абубакр (р).....	45

Пархезгорӣ ва канорагирии Абубакр (р) аз лаззатҳои дунё ба хотири охираш.....	46
Хоксории Абубакр (р).....	47
Баландҳиммати Абубакр (р).....	48
Садақаҳои Абубакр (р) дар роҳи Худо.....	49
Хотима.....	51
Фатво.....	52
Вафоти Абубакри Сиддиқ.....	53
Умар ибни Хаттоб (р).....	54
Пешгуфтор.....	55
Ин мард Умари Форук (р) мебошад.....	56
Ислом овардани Умар (р).....	58
Ҳичрати Умар ибни Хаттоб (р).....	61
Ҷазилатҳо ва маноқиби Умар (р).....	63
Илми Умар ибни Хаттоб (р).....	64
Диндории Умар ибни Хаттоб (р).....	64
Фаҳму фаросати Умар ибни Хаттоб (р).....	67

Баландии манзилати Умар ибни Хатоб (р).....	68
Рости Умар ибни Хатоб (р).....	68
Пайравии бодикқати Умар (р) аз Паёмбар (с).....	69
Шаҳид шудани Умар ибни Хатоб (р).....	69
Мувофиқати суханони Умар (р) бо Қуръон.....	71
Суханони саҳоба ва аҳли байту уламо дар таърифу тавсифи ҳазрати Умар (р).....	73
Бузургтарин рӯйдодҳо дар замони хилофати ҳазрати Умар (р).....	75
Кишварҳо ва шаҳрҳои, ки дар замони ҳазрати Умар фатҳ шуданд.....	77
Мадҳу санои ҳазрати Алӣ (р) ба ҳазрати Умар (р).....	78
Хоксори ва адолати ҳазрати Умар (р).....	80
Тарси ҳазрати Умар аз Худо.....	82
Меҳрӯбонии ҳазрати Умар (р) ба мардуми одди.....	83
Ибодатҳо ва иҷтиҳодоти ҳазрати Умар (р).....	84
Шаҳодати ҳазрати Умар (р).....	85
Усмон писари Аффон (р).....	90

Пешгуфтор.....	91
Ахлоқи ҳазрати Усмон (р).....	95
Чангҳое, ки ҳазрати Усмон (р) иштирок карда буд.....	96
Хилофати ҳазрати Усмон (р).....	98
Усмони хайр (р).....	101
Фазилатҳои ҳазрати Усмон (р).....	103
Адли ҳазрати Усмон (р).....	109
Тарси Усмон (р) аз Худованд.....	110
Ибодатҳои ҳазрати Усмон (р).....	111
Меҳрӯбониҳои Ҳазрати Усмон (р) ба мардум.....	111
Шаҳид шудани ҳазрати Усмон (р).....	113
Усмон (р) саҳобаҳоро аз даҳлат кардан манъ мекунад.....	115
Лаҳзаҳои охири ҳаёти Усмон (р).....	117
Алӣ ибни Абутолиб (р).....	119
Пешгуфтор.....	120
Дар тарбияти Паёмбар (с).....	121

Ислом овардани ҳазрати Алӣ (р).....	122
Ҷонфидоии ҳазрати Алӣ (р) ба хотири Паёмбар (с)...	123
Адои амонат.....	124
Ҷангҳое, ки ҳазрати Алӣ (р) иштирок карда буд.....	125
Оё Паёмбар (с) васият карда буд, ки ҳазрати Алӣ баъд аз ӯ халифа шавад?.....	127
Назари ҳазрати Алӣ (р) дар бораи халифаҳои пеш аз ҳудаш.....	130
Ҷазилатҳои ҳазрати Алӣ (р).....	133
Баъзе ҳадисҳое, ки дар ҷазли ҳазрати Алӣ (р) омадаанд.....	135
Маҷху санои саҳоба ва уламо бар ҳазрати Алӣ (р).....	140
Зоҳидӣ ва хоксории ҳазрати Алӣ (р).....	141
Адолати ҳазрати Алӣ (р).....	142
Васфи Зирор ибни Замра ҳазрати Алиро.....	144
Шаҳид шудани ҳазрати Алӣ (р).....	146
Мундариҷа.....	150